

Valors

Revista de reflexió i diàleg. Gener de 2013. Número 100.

Els valors avui

Entrevista a Victòria Camps, filòsofa

**“En la nostra època,
manca un clima moral”**

Entrevista a José Antonio Marina

‘Ètica social i normes mercantils’, per Gregorio Luri

‘Els orígens de l’abisme fiscal’, per Francesc Amat

‘Tito Vilanova’, per Ramon Radó

Retaule

Escola d'Arts i Oficis

Venda d'artesanania i objectes únics

DIBUIX, PINTURA I ESCULTURA

JOIERIA

RESTAURACIÓ DE MOBLES

LACA JAPONESA ...

I MÉS.

PREPARACIÓ PER LES PROVES D'ACCÉS A GRAU I CICLE

REFORÇ DIBUIX (TOTS ELS NIVELLS)

Entença, 99 entresòl B
retaule@gmail.com

Tel. 93 426 13 09
<http://www.retaule.org>

Editorial

Valors 100. El compromís és vigent

Quan ara fa aproximadament deu anys un grup de quatre persones ens vam reunir a Mataró amb l'idea al cap de fer una revista mensual que parlés de valors no pensàvem que passat aquest temps el projecte hauria assolit unes dimensions com les actuals. Certament, en la situació econòmica actual, que una revista en català arribi al número cent és un mèrit que no tothom pot celebrar.

Però per nosaltres, una publicació realitzada per voluntaris i sense ànim de lucre, aquesta efemèride encara té una connotació més especial. Podríem quantificar les hores de dedicació que han estat necessàries, els articles publicats, llistar les entrevistes dutes a terme, enumerar tots els col·laboradors –una cinquantena per edició– que fan possible el projecte... però les xifres i els noms no reflectirien del tot bé l'element bàsic i fundacional de la revista: promoure la reflexió dels valors en la societat per contribuir que aquesta sigui més justa i igualitària.

El fet que *Valors* comencés com una capçalera local i ràpidament esdevingués nacional demostra l'interès ciutadà que el nostre missatge ha suscitat. També l'ampliació del projecte en altres formats audiovisuals, com una sèrie de televisió o un espai de ràdio, així com a les xarxes socials, on el nostre missatge està aconseguint un fort ressò –*Valors* és la novena publicació catalana en el rànquing de la xarxa Twitter– parla a favor de la transversalitat de la proposta.

La trajectòria expansiva i el nombre creixent de membres que cada any amplien de forma desinteressada la família que forma *Valors*, també ens ha confirmat que el projecte té interès i una funcionalitat. Per això en aquest número especial volen reconfermar el nostre compromís en treballar per fomentar uns valors positius que ens ajudin a fer una societat millor. ■

Sumari

PASSANT REVISTA

- 4 *Entrevista a José Antonio Marina*
- 8 Joan Salicrú
D'enemics a socis polítics
- 9 Ramon Radó
Tito Vilanova
- 10 Francesc Amat
Els orígens de "l'abisme fiscal"
- 10 Xavier Manté
Ni freds ni calents: vomitats
- 11 Gregorio Luri
Ètica social i normes mercantils

MONOGRÀFIC

- 12 Maria Coll i Joan Salicrú
I tant si n'hi ha, de valors
- 14 *Entrevista a Victòria Camps*
- 18 Francesc Torralba
El valor de l'Excel·lència
- 20 Begoña Román
Valors "fons d'armari" enfront la crisi
- 22 *Entrevista a Arnau Puig*
- 24 *Reportatge*
Més enllà d'una revista

OPINIÓ

- 26 Marc Estévez
Un hort per ser feliços, ara i sempre
- 28 Jordi Cussó i Cinto Amat
El Síndrome de Dissabte Sant
- 30 Joan Safont
La mort d'un professor
- 30 Irene Alerm
Keep Calm and Speak Catalan
- 31 Francesc Grané
Catalunya és més que TV3
- 33 Isabel Yglesias
Platges
- 32 Gemma Figueras
La mort hauria de ser el final, no el càncer
- 32 Joaquim Trenchs
Més violència i matances

PROPOSTES

- 33 La proposta del mes
Un Sostre Cívic
- 38 *Em va fer callar amb un petó*
de Pol Torrent

L'entrevista

“El repte ara és la intel·ligència executiva”

José Antonio Marina, filòsof

Amb un dels pensadors més destacats de la filosofia actual espanyola analitzem els darrers avenços en el camp de la intel·ligència, la pedagogia i el valor de la societat actual.

Maria Coll

A diferència d'alguns filòsofs, José Antonio Marina és un pensador que parla clar, malgrat al llarg de la seva carrera s'ha especialitzat en temes tan complexos com la intel·ligència, la pedagogia per a pares o la filosofia de la religió. La seva mirada crítica de la societat i el seu discurs amè l'han convertit en un dels autors de llibres de no ficció més venuts de l'Estat.

En aquests moments, vostè acaba de publicar el llibre *El bucle prodigioso* (Editorial Anagrama). En què consisteix aquest concepte?

Considero que és la gran facultat de la intel·ligència humana, la capacitat d'inventar coses que reverteixen sobre la pròpia intel·ligència, la canvien i amplien les seves possibilitats.

I aquest bucle funciona en tots els homes automàticament o creu que podem aprendre a treure més profit d'aquesta aptitud del cervell?

Una part funciona automàticament. L'altra és el gran recurs del progrés individual. Em proposo coses que no sóc capaç de fer, però que puc acabar fent. És l'essència de

l'entrenament, sigui aquest de caràcter esportiu, científic o artístic.

La intel·ligència es recrea i, per tant, segons vostè, l'home se salva a si mateix. Podem dir que és una plantejament de futur optimista...

Sí, és una possibilitat optimista, científicament assegurada. Però també hi ha la possibilitat que l'home la rebutgi, es limiti o s'encalli.

Aquest llibre arriba vint anys després del seu volum *Elogi i refutació de l'enginy*. Considera aquest últim llibre com un resum de la seva obra respecte el tema de la intel·ligència?

Sí. Sempre vaig dir que el meu projecte intel·lectual era elaborar una teoria de la intel·ligència que comencés a la neurologia i acabés en l'ètica. I en aquest llibre precisament em dedico a estudiar el mecanisme que ho fa possible.

Podem ser éssers molt intel·ligents i no saber aplicar aquesta intel·ligència en profit de res?

Efectivament. Una cosa és la intel·ligència i una altra és l'ús que se'n fa. Una persona “teòricament” intel·ligent, pot comportar-se molt estúpidament. És el que vaig estudiar a *La intel·ligència fracassada*.

Els adults podem aprendre a pensar durant tota la vida? Com creu que és possible, vostè?

Pensar, com jugar al tennis, és una activitat. I per perfeccionar-la, com qualsevol activitat, necessitem un entrenament. I com tot, si a més comptem amb un bon entrenador, tot serà més fàcil.

En aquests moments, precisament, creu vostè que el nostre gran repte és el desenvolupament del que se'n diu intel·ligència emocional?

No, el nostre gran repte és desenvolupar la “intel·ligència executiva”. Durant molts anys es va pensar que la funció principal de la intel·ligència era conèixer i la seva gran realització era la ciència. Després, molt recentment, vam comprendre que la emoció tenien un paper importantíssim en la nostra manera de pensar i decidir. Ara, en canvi, ja s'està elaborant una teoria de la intel·ligència més completa, que integra els anteriors enfocaments, i que està fundada en la neurologia. La funció principal de la intel·ligència és dirigir bé el comportament, triant bé les metes i mobilitzant les energies necessàries per assolir-la. Aquesta és la tasca de la “intel·ligència executiva”. La seva seu són els lòbuls frontals. A aquesta intel·ligència he dedicat un llibre (*La intel·ligència ejecu-*

José Antonio Marina fotografiat en el seu despatx a Madrid.

tiva) en el qual, precisament, poso de manifest la transcendència que té en l'educació.

A diferència de la intel·ligència executiva o emocional, què entendríem per intel·ligència ètica?

La intel·ligència ètica és la culminació de la intel·ligència executiva. Descobreix la millor manera de resoldre els problemes que afecten la nostra felicitat personal i la dignitat de la nostra convivència, i té el valor i la tenacitat de posar-les en pràctica.

Ara els nens tenen múltiples estímuls (televisió, telèfons, Ipads, ordinadors, videojocs...). Això és bo per a la intel·ligència? I per a la memòria?

Precisament en aquest moment, investiga-

dors de tot el món estem molt interessats en conèixer la influència que estan tenint les noves tecnologies en el funcionament de la ment humana. És molt possible que estiguin suscitant una nova manera de gestionar el nostre propi cervell. Influeixen sobretot en l'atenció i en la memòria. És bo o dolent? Depèn de com es faci servir.

Vostè ha fundat l'anomenada Universidad de Padres. Actualment, Espanya es troba al capdavant de la llista en fracàs escolar i l'atur juvenil. Què s'ha fet malament?

El fracàs escolar té moltes causes: una mala gestió del sistema educatiu, una crisi de la institució familiar i una societat que no dona suport a l'educació. No podem oblidar que per educar un nen fa falta la

tribu sencera. No obstant, convé que la ciutadania sàpiga que el fracàs escolar té una solució fàcil i a curt termini. Un sistema educatiu pot passar de la mediocritat a l'excel·lència en el termini de 3 a 5 anys.

Ah sí? En el context actual, com creu que es pot motivar els joves?

Els joves –llevat dels que són víctima d'una depressió– estan sempre motivats.

“És molt possible que estiguin suscitant una nova manera de gestionar el nostre propi cervell”

“La funció bàsica de la intel·ligència és dirigir bé el comportament, triant bé les metes”

El problema és que nosaltres pretenem que estiguin motivats per les coses que als adults ens semblen importants per a ells. Els secrets de la motivació són molt pocs. Per aconseguir que s'interessin per una cosa, hem d'enllaçar-la amb algun dels seus desitjos fonamentals, que són tres: passar-ho bé, estar socialment vinculat, i sentir que s'amplien les seves possibilitats. L'astúcia del pedagog és enllaçar les seves propostes educatives –per exemple les equacions de segon grau– amb un d'aquests desitjos.

Com diuen alguns analistes, estaria d'acord que estem davant de generacions perdudes?

Només tinc por que una gran part dels membres d'aquesta generació no puguin realitzar els seus projectes personals.

Vostè ha dit fa un moment que “per educar un nen, cal la tribu sencera”. Com es recupera el compromís de la societat amb l'educació?

Amb una pacient tasca de pedagogia social. En aquest moment, la riquesa de les nacions no són les matèries primeres, ni el territori, ni el capital, sinó el talent. O el fomentem o ens enfonsem.

Els pares haurien d'acceptar la seva part de culpa en el fracàs escolar dels seus fills? O la culpa és majorment dels professors? De fet, ells són els professionals.
El cert és que els nens reben influències molt diverses. Fonamentalment dels

pares, de l'escola i de l'entorn. Els pares han d'educar els seus fills de dues maneres: directa i indirectament. Són directes les accions que van dirigides als seus fills. Són indirectes les que intenten millorar l'ambient en què viuen els seus fills: l'escola, el barri, la ciutat... La veritat és que els pares sols no poden educar i l'escola sola tampoc. Totes dues institucions han de col·laborar entre elles. És evident que cada instància té la seva pròpia responsabilitat.

En general, en aquest país, després d'uns anys de dictadura i posterior llibertat, tenim ara un problema d'autoritat?

En efecte, per molt bones raons, rebutgem l'autoritarisme. I sense bones raons, això ens ha portat a la permissivitat. L'autoritarisme es basa en el deure i l'obediència. La permissivitat en els drets i la llibertat. Necessitem unificar els quatre elements, en un nou sentit de l'autoritat.

Vostè va posar novament de relleu el terme "voluntat de caràcter". Ens manca?

Sí. Per raons molt curioses, reneguem del concepte de voluntat i el substituïm pel de motivació. Ara sabem que la voluntat no és una facultat innata, sinó apresada. I que, per això mateix, s'aprèn o no. La "intel·ligència executiva" és la que s'ocupa d'aquests temes.

Hem consentit massa els nens? S'han convertit en els reis de cada casa?

Sí. Hem oblidat que el nen necessita límits per desenvolupar la seva llibertat. La por a frustrar el nen ha provocat disbarats educatius. Els nens han d'aprendre la fortalesa, la resistència, la valentia... Sense aquests elements, no crec que hi hagi llibertat possible.

Un pare preocupat en com afrontar l'educació dels seus fills quin tipus d'ajuda troba a la Universidad de Padres que vostè dirigeix?

A la Universidad de Padres, un grup d'experts l'acompanya en tota la seva travessia educadora. Li diuen què li està passant al nen o a l'adolescent (psicologia evolutiva), quins són els recursos que a cada edat hem de fomentar més i proporcionem solucions a casos concrets.

Vostè ha estat autor de llibres de text de l'assignatura Educació per a la Ciutadania. Què li sembla la desaparició d'aquesta matèria en el sistema escolar?

José Antonio Marina en un moment de l'entrevista.

Un expert en intel·ligència i pensament, nét de filòsof

Nét del filòsof toledà, Juan Marina Muñoz, José Antonio Marina, és avui un dels filòsofs més reconeguts i ben considerats de l'àmbit espanyol. Aquest catedràtic excendent de filosofia de l'institut madrileny de La Cabrera i Doctor *Honoris Causa* de la Universitat Politècnica de València, va estudiar filosofia a la Universitat Complutense de Madrid.

La seva tasca d'investigador s'ha centrat en l'estudi de la intel·ligència i el pensament divergent i, especialment, en els mecanismes de la creativitat artística –sobretot en l'àrea del llenguatge–, científica, tecnològica i econòmica; la seva teoria de la intel·ligència comença en la neurologia i acaba en l'ètica. Col·labora habitualment en diversos mitjans de comunicació com *El Mundo*, *El Semanal* o *Ràdio Nacional de España*. Entre aquests, el setembre del 2011, ja va participar en un número de *Valors*, el 85, en

el qual vam parlar de la valentia, a partir d'una entrevista que havia concedit mesos abans al programa *Valors a peu de carrer* que *Valors* produïa a Ràdio Estel.

Ha escrit diversos articles periodístics, assaigs i va ser l'autor del llibre de l'assignatura Educació para la Ciudadanía de l'Editorial SM. Entre aquests destaca: *El misterio de la voluntad perdida*, sobre la crisi de valors; *Diccionario de los sentimientos*, analitza el paper d'aquests en els sentiments; *Dictamen sobre Dios*, un assaig sobre la filosofia de la religió i el concepte de divinitat.

Els seus darrers llibres, però, són *El cerebro infantil*. *La gran oportunidad* (2011), *Los secretos de la motivación* (2011), *Pequeño tratado de los grandes vicios* (2011), *La inteligencia ejecutiva* (2012) i el *Búcle prodigioso*, conjuntament amb Teresa Rodríguez de Castro (2012). RED. ■

Em sembla malament que no hi hagi una assignatura d'ètica, es digui Educació per a la Ciutadania o de qualsevol altra manera. L'objecció que s'ha fet, en el sentit que aquesta educació han de decidir-la els pares, em sembla que no és de rebut, francament. I pensar que la religió fa innecessària l'ètica, és un disbarat. Hi ha una ètica universal que els nostres alumnes han de conèixer.

“Pensar que la religió fa innecessària l'ètica, és un disbarat. L'ètica universal s'ha de conèixer”

“Neguem l'autoritarisme, sense bones raons, i això ens ha portat a la permissivitat. Cal una nova autoritat”

Els polítics estan desorientats respecte com aplicar l'educació en valors en el sistema d'ensenyament?

Sí, però la desorientació és molt més àmplia. La confusió comença perquè l'educació en valors és un invent modern. Tradicionalment, l'educació era en virtuts. Els valors són conceptes. Les virtuts són els hàbits d'actuar d'acord amb els valors.

Estem en una crisi general de valors? O només d'alguns valors?

No sempre s'actua per valors, fins i tot quan es roba o assassina. El que estan en crisi són un cert tipus de valors, els que anomenem ètics.

Creu que d'aquesta crisi econòmica en sortirà una societat més justa, o que al final, un cop sigui superada, tot continuarà igual? És a dir, estem realment en un canvi profund de la societat?

La veritat és que sóc pessimista en aquesta qüestió. A començaments d'aquesta crisi es va parlar molt d'un canvi de sistema, però això s'ha oblidat. Temo que s'estigui consolidant un model que és injust per a molta gent. Consistiria en admetre una economia sense regulació estatal, capaç de produir gran prosperitat (encara que no igualitàriament repartida) però que acaba provocant catàstrofes. En aquests moments, els estats rescataren la víctima, i una altra vegada torna a començar. El problema és que aquestes altes i baixes produeixen moltes víctimes. Per exemple, els cinc milions d'aturats. ■

Educar és una feina ètica

Ser pares no és fàcil. Cap nen arriba amb un llibre d'instruccions sota el braç. La principal tasca de la Fundació Universidad de Padres és precisament ajudar els progenitors en aquesta feina.

El filòsof José Antonio Marina sempre defensa que l'educació és una tasca col·lectiva, però remarca que la màxima responsabilitat, en darrera instància, recau en els pares. El filòsof explica que un 15% dels progenitors són negligents, és a dir, “pares que passen de tot amb fredor”, mentre que en la resta hi ha de tot, des de pares permissius fins a autoritaris. El comú denominador de tots ells és el desconeixement i per això, Marina està convençut que se'ls pot ajudar i amb aquest objectiu el 2008 va crear la Universidad de Padres On-line, un projecte pioner a l'Estat que té com a màxima finalitat: assessorar els pares, oferir-los informació sobre els recursos educatius que tenen a la seva disposició i crear una comunitat en la qual puguin compartir les seves inquietuds i experiències.

Aquest projecte ha anat creixent els darrers anys amb diversos serveis, però el més important ha estat el 2012 amb la unió de la Fundació Universidad de Padres i el Grupo Planeta per crear el projecte pedagògic SuperPadres (www.superpadres.com).

com), una programació de cursos *on-line* i flexibles basats en el sistema “Educació per el talent” amb la voluntat que pares amb fills de 0 a 16 anys rebin les eines específiques per educar els seus fills sense atabalar-se i convertint-los amb persones felices. Són cursos amb professional de nivell que es poden seguir a través d'ordinador, tauletes o *smartphones* perquè els pares puguin compaginar les seves tasques familiars i professionals amb la seva formació com a pares. En aquests programes, per exemple, es tracten temes com l'accés de la informació per part de menors o

Un 15% dels progenitors són negligents, pares que “passen dels fills”; en la resta hi ha de tot

el fet que la pubertat s'hagi avançat dels 13 als 7 anys, entre altres. I tot això sota el prisma filosòfic de José Antonio Marina, qui afirma: “Educar és una feina ètica, que s'ha de fer èticament”. ■

Per saber-ne més: www.universidaddepadres.es/ i web www.superpadres.com informació:

Ha passat desaparebut

Els antics enemics ara fan política junts

El procés de reconciliació al País Basc avança i prova d'això és que el Partit Socialista –amb diversos regidors morts a mans d'ETA– comença a pactar amb l'antiga Batasuna.

Joan Salicrú

Durant la primera experiència del tripartit a Catalunya, entre 2003 i 2006, va aparèixer al País Basc un llibre que portava per títol *Con mano izquierda* i que signaven a quatre mans Gemma Zabaleta i Denis Itxaso, membre del corrent més basquista del Partit Socialista d'Euskadi. En aquest volum s'insinuava que, en un escenari de pau futur, seria possible dur a terme el mateix plantejament que a Catalunya: governar a partir de l'eix esquerra-dreta i no pas a partir de l'eix nacional a partir d'un acord entre els socialistes bascos, Batasuna i Esquerra Unida. Una visió animada per la complicitat existent entre Gemma Zabaleta i la dirigent de Batasuna Jone Goirizelaia o, com s'ha vist posteriorment, per l'estreta relació travada entre el president del PSE Jesús Eguiguren i el cap de Batasuna Arnaldo Otegi, responsables ambdós del procés de pau de 2004-2006 –mostra d'això és que el primer ha visitat el segon aquest principi d'any a la presó després d'haver-ho fet per primer cop el 6 de març de l'any passat–.

En aquells moments, però, aquesta hipòtesi de pacte PSE-Batasuna era una mera conjectura, tenint en compte que, en els carrers del País Basc, els membres de l'equivalent armat de Batasuna –ETA– assassinaven encara militants socialistes. El darrer va ser, el 7 de març de 2008, en plena campanya electoral d'unes eleccions espanyoles, l'exregidor d'Arrasate-Mondragón Isaias Carrasco. Davant d'aquest fet, l'anomenada esquerra *abertzale* va

Laura Mintegi (Bildu) saluda Patxi López durant una sessió del Parlament basc.

emetre un comunicat en què oferia l'habitual anàlisi en el sentit que la “mort violenta” de Carrasco reflectia “la recrudesència del conflicte polític i armat al País Basc” després del trencament del darrer procés de pau –que els mateixos respon-

“Abans es mataven, literalment; ara fan política junts. Ja està tot dit. La reconciliació està en marxa”

sables de Batasuna admetien que havia tingut lloc per les noves peticions efectuades per la banda després que s'arribés a un primer acord en les negociacions de la “mesa política” que van tenir lloc al santuari de Loyola entre PNB, PSE i Batasuna–.

Des d'aquells fets a ara han passat quatre anys i mig, un temps que normalment en política no permet l'aparició de grans canvis. En aquest cas, però, en aquests gairebé cinc anys han passat coses tan sorprenents com que la successora de Batasuna –Bildu, que malgrat el que diguin alguns no és el mateix que Batasuna perquè afegeix partits de inequívoca

tradició pacífica com EA– i el propi PSE es posin d'acord per aprovar uns pressupostos a la Diputació de Guipúscoa, controlada per l'esquerra *abertzale* per primera vegada a la història. Els que abans no rebutjaven o fins i tot mostraven una certa comprensió davant les morts de regidors socialistes, ara resulta que pacten, que fan política, amb aquests mateixos representants socialistes, algun dels quals potser ara no hi serien si ETA –sortosament– no hagués declarat el seu propi final.

Els pactes Bildu-PSE a la Diputació de Guipúscoa –també hi ha acords a la d'Àlaba, no trigarem a veure'n d'altres–, comencen a voler dir que el País Basc passa pàgina. No hi fan fàstics, si més no. Una cosa inimaginable fins fa quatre dies. Tot i que mitjans com *El Mundo* han apuntat fort contra els socialistes per, al seu entendre, haver donat el seu braç a tòrcer a l'esquerra *abertzale*, és obvi que uns i altres han efectuat un gir copernicà. Abans es mataven, literalment; ara fan política junts. Ja està tot dit. La reconciliació, alegrem-nos-en, està en marxa al País Basc. ■

Joan Salicrú és periodista i codirector de *Valors*

Noms propis

Tito Vilanova, esperit de superació

Onada de solidaritat cap a l'entrenador del Barça, després que hagi recaigut de la malaltia a la glàndula paròtida que ja va patir a finals de 2011.

Ramon Radó

Tanca els punys i, amb els braços dibuixant dos angles rectes, tensa tot el cos mentre als llavis se li llegeix *"¡Vamos!"*. Leo Messi acaba de fer el 4 a 1 a l'Atlètic de Madrid i el posat normalment seriós i poc expressiu de Tito Vilanova es gira com un mitjó per celebrar el gol i la victòria.

El mític entrenador del Liverpool Bill Shankly va dir fa temps: "hi ha qui creu que el futbol és una qüestió de vida o mort, però és molt més important que això" i, per la manera com celebra el gol, Vilanova sembla donar-li la raó.

El Barça-Atlètic, jugat el 16 de desembre, va coincidir amb La Marató de TV3 dedicada a lluitar contra el càncer. Pocs minuts després que acabés el partit, el programa més necessari de la televisió catalana va emetre una breu entrevista amb Vilanova, durant la qual l'entrenador del Barça explicava la seva experiència després d'haver superat un tumor a la glàndula paròtida el novembre de 2011. Vilanova va explicar el que li havia dit un amic seu: "no et posis nerviós per res, perquè el que avui et sembla important, demà no ho és. Res és prou important, l'important és trobar-se bé".

Una macabra coincidència va fer que, tres dies després de La Marató de la televisió pública catalana, a Vilanova se li diagnosticà una recaiguda del càncer a la glàndula, de la qual van operar-lo l'endemà. Deia La Marató que, dels set milions i mig de catalans, es calcula que un de cada dos homes i una de cada tres dones patiran un càncer al llarg de la seva vida. Però a vegades succeeix una injustícia amb efectes positius i una sola persona pot fer més que milions per a fer prendre

"Res és prou important, l'important és trobar-se bé", li deia un amic a l'entrenador del Barça

consciència sobre la malaltia. Posar una cara, coneguda o no, a la malaltia pot ajudar en la lluita per a vèncer-la encara que suposi deixar en l'oblit a molts més rostres.

La notícia va iniciar una voràgine de solidaritat amb Vilanova literalment arreu del món, que va arribar fins als punts més allunyats tant geogràficament com cromàtica: en el partit següent, els jugadors del Reial Madrid van sortir al camp amb samarretes on s'hi podia llegir *"Ànims, Tito"*. Entre els milions de missatges de suport a Vilanova, algú va recordar una frase d'un altre gran entrenador, anomenat Arrigo Sacchi: "El futbol és la cosa més important de les coses menys importants de la vida".

El 6 de gener, dia de Reis, Vilanova va reaparèixer al Camp Nou en el partit contra l'Espanyol. El Barça va guanyar altra vegada, mentre ell s'ho mirava des de la banqueta i, amb un triomf més al sarró, quedava encara més clara la certesa que els partits importants es juguen fora del camp. El seu amic, definitivament, tenia raó. ■

El valor de la paraula

"Abans la Justícia que la Caritat"

Rafel Nadal

La Vanguardia, 14-12-2012

Miguel Guillén

Assistim a un fenomen molt perillós: la substitució de l'Estat per la caritat. Rafael Nadal parla d'aquest fenomen amb preocupació: "Avui, reivindicació política i solidaritat no s'exclouen. La gran injustícia és la passivitat, perquè la fam, la malaltia, la soledat i l'exclusió necessiten respostes immediates".

Nadal recorda que, quan era jove, molts pensaven que "la solució als problemes socials s'havia de buscar en la justícia política i la caritat". Ara, amb l'excusa de la crisi determinats poders públics oblidem les seves obligacions i les deixem en mans d'iniciatives solidàries. Organitzacions com Càritas continuen la seva feina necessària i admirable, però això no pot suposar que l'Estat miri cap a un altre costat. Com diu Nadal, "moltes administracions col·laboren com un ciutadà més i aplaudeixen les iniciatives solidàries que en definitiva tapen els forats que la seva gestió política hauria d'estar arreglant". L'exemple de La Marató de TV3, que compta amb l'aplaudiment del govern de la Generalitat, és il·lustratiu.

Aquesta substitució de l'Estat per la caritat és perillosa. En paraules de Nadal: "Ens encaminem cap a una economia paral·lela que debilita l'Estat mentre avancem cap a una xarxa de suport social que relleva les administracions en les seves obligacions". I alerta: "Assistirem al col·lapse definitiu del nostre Estat del Benestar". Espero aquestes paraules no arribin a complir-se... ■

Miguel Guillén és politòleg

La darrera crisi nord-americana

Els orígens de “l’abisme fiscal”

Francesc Amat

La Constitució americana, aprovada a la Convenció de Filadèlfia el 1787, va definir una democràcia presidencialista. El sistema de contrapesos institucionals és el tret més característic de la Constitució. L'origen d'aquest sistema es deu a la voluntat de limitar les competències dels nous poders que va consagrar la Constitució: el Govern Federal i el Congrés. La preocupació fonamental d'aleshores consistia en limitar el possible abús dels nous poders centralitzats, i aquest va ser un dels elements claus del debat entre els anomenats “federalistes” i “anti-federalistes”. De fet, aquesta va ser la discussió de més voltatge polític durant la convenció de Filadèlfia i especialment després, quan es va iniciar el procés de ratificació de la Constitució. La qüestió clau era definir l'equilibri de poders i en quina mesura els nous poders centrals adquirien competències. L'argument esgrimit pels “anti-federalistes” era que aquests podien convertir-se en “tirànics”. Tot i que impedir l'abús de les minories va ser també una de les preocupacions fonamentals dels federalistes. Durant l'any 1788 James Madison, Alexander Hamilton i altres van escriure els anomenats “Papers Federalistes”, un compendi d'articles que promouien la ratificació de la Constitució. Hi ha qui argumenta que per entendre el disseny institucional que preveu la Constitució cal entendre quina era l'estructura econòmica i socio-lògica als Estats Units a finals del segle XVIII -molt heterogènia entre els diferents Estats de la Unió. De manera que davant la por que la majoria pobra obtingués el control del Congrés i la Presidència, els terratinents i les classes més conservadores dels Estats rics van prioritzar aquest sistema per protegir els seus interessos de classe acomodada però minoritària. El disseny constitucional, doncs, ja incloïa mecanismes anti-redistributius. De fet, històricament, el govern federal dels Estats Units no va dissenyar un sistema de forta intervenció pública, en política fiscal i polítiques socials, fins després del crack del 1929. La

crisi va fer evident que calia un sistema en el que el govern federal tingués més capacitat per coordinar la política econòmica. No va ser, doncs, fins després de la Gran Crisi que es va fer un esforç de més integració de la política fiscal i social a nivell federal. I el cas és que sempre s'ha preservat el disseny institucional que va preveure la Constitució de Filadèlfia. Els ciutadans voten directament per escollir el President cada quatre anys, i en canvi escullen els representants al Congrés cada dos anys. El fet que les eleccions presidencials i al Congrés vagin per separat fa que amb freqüència un partit pugui ostentar la Presidència i el

“L’única institució que té la potestat per modificar el límit a l’endeutament és el Congrés”

Senat, però no tingui la majoria al Congrés. Aquest és el cas d'Obama ara mateix. Això explica les negociacions entre demòcrates i republicans per evitar el que s'ha anomenat “abisme fiscal”. L'única institució americana que té la potestat per modificar el límit a l'endeutament és el Congrés, i no la Presidència com a tal. Però vet aquí el problema, com que al Congrés hi ha majoria dels republicans això comporta que Obama hagi de renegociar la seva política econòmica i posar-se d'acord amb els congressistes republicans. Així, els republicans poden continuar exercint el seu “veto” contra el sector públic i la redistribució. El *fiscal cliff*, doncs, té arrels històriques i institucionals que vénen de lluny encara que s'acabi negociant al darrer minut. ■

Francesc Amat és economista

Contravalors

Ni freds ni calents: vomitats

Xavier Manté

Durant el temps de guanys fàcils i de lluita desenfrenada per assolir quotes de poder i de consum innecessari, s'havia instal·lat una mentalitat immune a la injustícia crònica vigent al planeta en general i a casa nostra en particular. Ens havíem acostumat a llegir verdaderes barbaritats sense immutar-nos: que al món mor de gana un nen cada cinc segons, que a l'Afganistan els efectes col·laterals de la guerra han matat 28.000 innocents, que cada any augmenten les diferències entre rics i pobres i el nombre de rics milionaris junt amb el nombre de pobres pobres, que no es troben els diners per fer front a la pèrdua de l'estat del benestar i és tan fàcil i ràpid trobar 250.000 milions d'euros d'ajut directe als bancs, que es congelen les pensions de la gent normal mentre es permeten pensions milionàries a líders de bancs, que s'obliden les ajudes del 0'7% al Tercer Món, que hi ha més pisos buits que ‘sense sostre’, que el ministeri de Defensa té un deute de 26.000 milions d'euros... Hi ha tantes injustícies i absurditats que ens haurien de commoure. Però les sabem i no ens fan ni fred ni calor, com si tot plegat no anés per nosaltres. Precisament l'àngel de Déu a l'Apocalipsi diu que serem vomitats per no ser ni freds ni calents, per ser tebis. Però ves per on, la mateixa brutalitat de la crisi que afecta greument a tanta gent, com mai ens hauríem pogut imaginar, ha fet ressorgir els valors de la solidaritat de gent bona i senzilla. El Banc d'Aliments, el moviment contra els desnonaments, Càrites, la Marató, els serveis de menjadors... En el Gènesi es relata que Déu volia castigar a sang i foc a tota una ciutat indigna però Abraham hi va trobar deu homes justos i gràcies a ells Déu va perdonar la ciutat. Entre nosaltres també s'hi troben més de deu homes justos i gràcies a ells no serem vomitats. Gràcies. ■

Xavier Manté és enginyer

Pantalles infantils

Ètica social i normes mercantils

Gregorio Luri

L'ètica social és l'ètica de la convivència cordial. Té a veure amb les normes del bon veïnatge i amb allò que ens empeny a ajudar un altre sense demanar-li res a canvi. Ens cedim el pas o ens fem petits favors sense portar cap control dels beneficis materials de la nostra conducta. Simplement ens agrada viure en un món on poder disposar de la col·laboració desinteressada dels nostres conciutadans. Acostumen a expressar la nostra ètica social amb un somriure sincer. Les normes mercantils, però, són una altra cosa. Poden ser vistes com contractes de prestacions de serveis. Acollir una nit a casa un veí necessitat, és ètica social; llogar-li una cambra a un preu just, és ètica mercantil.

Una persona educada moralment sap que no s'han de barrejar les dues ètiques. Si algú ens ajuda voluntàriament a canviar la roda del cotxe no li hem de donar vint euros; si portem el cotxe al mecànic, no n'hi ha prou amb agrair la feina feta. Confondre aquests dos àmbits és una important font de problemes. Convé retirar les etiquetes del preu dels regals que fem als amics, però igualment convé demanar factures clares als professionals amb els que treballem. Tot això sembla evident.... però potser a l'escola no ho és tant, donat que sovint valorem d'una manera mercantil les notes dels nostres fills i, de ben segur que amb la millor de les intencions, recompensem el seu esforç acadèmic amb un regal, com si això d'estudiar fos una mena de contraprestació

de serveis i sentissin la necessitat de satisfer un deure contractual. La confusió entre normes mercantils i normes socials tendeix a imposar la mercantilització de les relacions personals al si de la família i amaga la verdadera natura de l'aprenentatge i del saber. Un jueu barceloní del segle XIV, Ben Moseh Duran, va escriure amb encert: "Cal estudiar per pur amor al coneixement". Si aquest no existeix, pot haver-hi esforç, però no estudi. Recentment la Junta d'Extremadura va aprovar un pla especial de formació per facilitar als joves aturats l'obtenció

"Convé retirar les etiquetes del preu dels regals, però convé demanar factures clares als professionals"

del graduat d'ESO. Per motivar-los a estudiar donarà mil euros a qui es tregui el títol. Disposem d'experiències, especialment als Estats Units, que demostren que els incentius econòmics tenen capacitat persuasiva, però a mi em sembla que amb aquest mètode fem alumnes mercenaris dels aprovats. Ara bé, tampoc no sóc completament insensible al que em va etzibar un dels promotors d'aquesta incentivació: "És que els professors no cobren un sou per ensenyar?"

Estic convençut que la majoria dels professors posa a la feina alguna cosa més que honestat professional. Com deia Joan Bardina, "no serviràs per a mestre si a la vocació no hi acompanyes la il·lusió". Per tant, la il·lusió és un regal. No té preu. ■

Gregorio Luri és pedagog

Valors comparats

78

són els anys de l'esperança de vida dels homes a Espanya i 84 per les dones, 81,87 de mitja per ambdós sexes, vuit centèsimes menys que el 2010, segons dades de l'Institut Nacional d'Estadística.

33

Anys de l'esperança de vida més baixa del planeta; l'ostenten Swilàndia i Botswana, a l'Àfrica. Després ve Lesotho amb 34 anys; Zimbabue amb 37; Angola i Libèria, con 38; tots en el mateix continent.

Termòmetre de Valors

Rècord històric a la Marató

↑ Després de 15 hores de programa, 'La Marató' de TV3 dedicada al càncer es va tancar amb una **recaptació històrica de més de 10 milions d'euros** per a la recerca, obtinguts en un any especialment marcat per la crisi. Encara es poden fer donatius fins el 31 de març.

L'Índia defensa la dona violada

■ Milers de persones es manifesten per primera vegada a l'Índia per demanar **condemnes més severes pels violadors**. Ho van fer després que sis homes forcessin una estudiant en un autobús i després la tiressin amb el vehicle en marxa. La víctima va acabar morint per les ferides.

El TC francès tomba l'impost als rics

↓ El Consell Constitucional de França ha **invalidat l'impost del 75% per a les rendes superiors** a un milió d'euros, una de les mesures estrella del president francès, François Hollande, amb el suport de la majoria d'esquerres.

Els valors avui

— Maria Coll i Joan Salicrú

Els codirectors de *Valors* reflexionen sobre els compromisos assumits ara fa nou anys i confirmen la vigència dels plantejaments de cent números enrere.

I TANT SI N'HI HA, DE VALORS

Moltes vegades, quan els promotors de la revista *Valors* acudim a alguna activitat on ens conviden, participem en una entrevista en un altre mitjà de comunicació o ens trobem en una situació espontània en què expliquem la voluntat de la revista, només de conèixer el nom de la capçalera apareix el següent comentari: “Però si ja no n’hi ha de valors!”. Deu ser una de les constants més freqüents que s’han produït al voltant de la revista durant aquests primers cent números.

Doncs si alguna cosa hem après durant aquests temps és que, de valors, en aquests moments, n’hi ha més que mai. La característica del moment seria precisament aquesta “pluralització” de valors, com han apuntat recentment en un excel·lent article els professors d’ESADE Àngel Castiñeira i Josep Maria Lozano. Valors vells, els de tota la vida, i valors nous, que s’han assenyalat més recentment. Que tenen els mateixos noms de tota la vida o d’altres. Però de valors, de referències ètiques, n’hi ha més que mai. Per tant, en aquests moments ja ens veiem en cor d’afirmar que la premissa de la suposada desaparició dels valors a la nostra societat, és falsa. La idea de la “crisi dels valors” remet, per tant, no a la seva inexistència sinó a la pluralització i evolució d’aquests.

Així, que afirmem això amb rotunditat no significa que neguem el subtext de l’afirmació a què fèiem referència unes línies més amunt, al contrari: en un panorama social que canvia molt ràpidament sí que és cert que ens cal reflexionar i molt, al voltant dels valors; pensar-los i treballar-los. I abans que res, identificar-los,

perquè de valors, s'expliciti o no, n'hi ha sempre, darrera qualsevol idea, qualsevol decisió, qualsevol plantejament. Precisament, creure's que tal persona, entitat o iniciativa és innòcua des del punt de vista dels valors perquè així ho afirma, acostuma a ser una fallàcia i una senyal que darrera d'això s'hi amaguen determinats contravalors –no parlem de nous valors sinó de contravalors– que segurament caldrà criticar i denunciar, però fent-ho de forma serena i amb límits. Perquè durant aquests temps una altra cosa que hem après és que els valors no els ha de salvar ningú i que més val desconfiar d'aquells que s'ofereixen voluntaris per a aquesta tasca messiànica.

Valors, doncs, pretén ajudar a identificar la pluralitat de valors existents a la societat catalana i, dins d'això, repensar els clàssics i desenvolupar els nous. Valors vells i valors nous que evolucionen, a vegades complementàriament, a vegades més oposadament; pretenem explorar aquesta tensió. De fons, per tant, incidir en el debat dels valors a Catalunya a l'inici del segle XXI, que és complex precisament per la tensió existent entre nous i vells valors i per la confusió existent en aquest moment de clara evolució també en el camp de l'ètica. Volem generar reflexió al voltant dels valors, d'aquesta crisi o evolució del món dels valors, sigui a través de la revista de paper, del nostre web, dels programes a la ràdio i a la televisió, de la presència a les xarxes socials i també de les múltiples activitats que hem programat; usant, doncs, totes les eines disponibles al nostre abast i amb les limitacions que comporta una iniciativa amb recursos escassos. Generant uns continguts de qualitat però assequibles per a un lector mitjà que li permetin plantejar-se preguntes i alhora intuir algunes respostes, perquè *Valors* proposa –a partir de l'anàlisi i de la interpretació de la realitat, d'una mirada crítica al nostre món– tenir en compte l'ètica a l'hora de viure, tan personalment com col·lectiva. Proposa determinades conductes. És una revista en positiu però no és una revista neutra.

Dins el panorama dels mitjans de comunicació, aquest segueix és un posicionament exigent i a contracorrent, de manera que durant aquests nou anys també hem après a defensar el propi criteri, lluitant contra el cinisme imperant a la societat, que relega el paper dels valors a la ingenuïtat. Ara, en temps de crisi, potser no, però parlar de valors una dècada enrere era vist com una opció conservadora o directament vinculada a opcions religioses, quan precisament la fixació d'uns valors mínims compartits és un element que pot cohesionar i galvanitzar una societat.

EL MÓN DELS VALORS A CATALUNYA

Amb aquesta vocació va néixer el dia de Nadal de 2003 la nostra revista. I això és el que hem intentat fet durant cent números, amb més o menys fortuna però sempre amb una bona dosi d'il·lusió i gosadia. Des de la independència de criteri i econòmica, sense que ningú –més enllà dels col·laboradors, els subscriptors i els anunciants– ens empari ni tampoc ningú que ens obligui.

Al llarg d'aquest camí hem descobert que no estem sols, ni molt menys, en aquest món dels valors, a Catalunya. Que hi ha molta gent treballant-hi i reflexionant-hi. Molts companys de viatge. La càtedra Ethos de la Universitat Ramon Llull amb el filòsof Francesc Torralba al capdavant, el Centre d'Estudis Jordi Pujol capitanat per l'expresident de la Generalitat, l'Observatori de Valors creat per la Fundació Carulla i ESADE, la Fundació Espavila i l'Espai Barbany de Granollers, el col·lectiu de conta-contes Vivim

del Cuentu i, sobretot, Miquel Osset i l'editorial Proteus, amb qui hem endegat una estreta relació en els darrers temps. Hem trobat molts amics, en aquest camí, i hem après que cal sumar esforços, crear xarxes, avui en dia; sense cooperació, no hi ha avenç. La feina feta, sortosament, comença a tenir reconeixement, i mostra d'això és la invitació que el Govern de la Generalitat va cursar a la revista per participar com a entitat al Pla Nacional de Valors, endegat la passada legislatura. De la mateixa manera, que personatges de la talla de Javier Elzo, Luis Rojas Marcos o José Antonio Marina acceptin col·laborar amb nosaltres o participar de les nostres activitats, confirmen la bona rebuda que la iniciativa té dins i fora de Catalunya.

L'experiència també ha comportat algun mal moment, relacionat amb la dificultat de tirar endavant una iniciativa periodística en una llengua encara minoritària, en un país que reclama cultura però que després en compra poca i en un context de crisi del model de negoci de les publicacions periòdiques de pagament. I això malgrat que la pràctica totalitat de la seva cinquantena de col·laboradors mensuals no cobri res per la seva feina. Sortosament, la nostra adscripció a l'APPEC, l'Associació de Publicacions Periòdiques en Català, ens ha permès encarar tots aquests reptes

“Molts diuen que ara ja no no n'hi ha, de valors. No és cert. Ni ha més que mai. El que cal és pensar-los”

“Els objectius inicials del projecte, cent números i nou anys després, són plenament vigents”

amb més seguretat. Però en general, impulsar aquest projecte ha estat una autèntica escola de coneixements i un gran aprenentatge periodístic, de com tirar endavant un projecte multi-plataforma que parla d'una cosa que tothom sap que existeix però que ningú sap on és. També un bagatge humà espectacular, perquè tampoc és fàcil fer possible un projecte on cada més col·laboren una cinquantena de persones de forma voluntària, com nosaltres mateixos.

Una revista sobre valors i en català arriba als 100 números en plena crisi. Els objectius marcats a l'inici de la travessia segueixen plenament vigents. Hi ha més valors que mai, en més ebullició que mai, i per tant cal més reflexió que mai. Com no podia ser d'altra manera, dediquem aquest monogràfic a parlar de com estan els valors avui, que no és res més que el que intentem fer cada mes: auscultar quins corrents de fons hi ha en el camp de l'ètica, quins valors pugen i quins baixen, i dir-hi la nostra, sense complexos.

Donem gràcies a tots els que han seguit, col·laborat, estimat i també criticat, perquè ens han ajudat a fer més consistent aquest producte. I, arribats aquí, ens comprometem a seguir amb el mateix entusiasme que el primer dia i alhora amb tota l'experiència acumulada. La nostra intenció, us ho assegurem, és continuar almenys cent números més. ■

Maria Coll i Joan Salicrú són periodistes i codirectors de la revista Valors des del seu naixement, el desembre de 2003

Els valors avui

L'entrevista — Maria Coll

Victòria Camps, filòsofa

Com a especialista en ètica, filosofia moral i política, Victòria Camps (Barcelona, 1941), catedràtica emèrita de la UAB, s'ha convertit en una de les veus més prestigioses del país en aquests àmbits. Justament enguany acaba de rebre el Premio Nacional de Ensayo 2012.

“EN LA NOSTRA ÈPOCA, MANCA UN CLIMA MORAL”

Victòria Camps rep l'equip de la revista Valors a la seva residència de Sant Cugat del Vallès. Coneix bé la revista, ja que l'any 2010 va participar a la III Jornada Valors i Compromís que vam dedicar a la Llibertat. En aquesta ocasió, però, volem conversar amb ella no sobre un valor en concret sinó fent una panoràmica més àmplia de la societat actual, l'ètica i els valors.

En aquests moments tothom parla de crisi econòmica. Vivim també una crisi ètica?

Sí, n'estic convençuda. Aquesta crisi és financera, però també és una crisi de valors morals. Els que ens hi han conduït no han sabut preveure les conseqüències de moltes de les seves decisions. A aquestes persones els han faltat una sèrie de virtuts. Com a mínim tres de les virtuts més clàssiques – aquelles que vam aprendre en el catecisme: la prudència, la justícia, la fortalesa i la templança – han faltat molt. Si la justícia estigués més interioritzada no hi hauria, per exemple, les diferències de sous actuals o el 90 per cent de la riquesa del món no estaria en mans de l'u per cent dels individus. En definitiva, moltes de les injustícies actuals no són conseqüència de fets delictius, sinó de comportaments no ètics.

Vostè parla de 'virtuts' i no de 'valors'. Serien filosòficament dos termes iguals?

Sí, però a mi m'agrada més parlar de 'virtuts'. Comprenc però que és una paraula molt en desús i per això ara hem començat a parlar de 'valors'. De fet, el pensament filosòfic sobre la moral, és a dir, l'ètica, mai parla de 'valors' sinó de 'virtuts', perquè els primers que parlen de 'valors' són els economistes i d'aquest camp prové el mot. Les virtuts, segons els grecs, inventors de la paraula, tenen a veure amb la personalitat moral de la persona i, per tant, estan molt relacionades amb l'educació.

La paraula 'virtut', però, ha agafat ara una connotació religiosa...

Adquireix aquesta connotació en el moment que el cristianisme s'apropia del pensament grec, especialment l'aristotèlic, i cristianitza les virtuts. Aleshores l'Església subordina les virtuts a una doctrina cristiana, però són les mateixes. La idea de 'virtut' com a qualitat que la persona adquireix per arribar a ser excel·lent és bàsica per entendre l'ètica en una soci-

etat com la nostra, en la qual el valor fonamental és la llibertat. Per exemple, si la llibertat no va acompanyada d'unes virtuts, la democràcia i l'Estat de Dret no funcionen i les persones no estan disposades a fer que les institucions funcionin.

Podem parlar de virtuts universals?

El més universal avui és el valor de la Justícia, entesa com a Equitat, l'intent de reduir i equilibrar les grans desigualtats que avui generen les discriminacions a les persones. Els valors de la Declaració Universal dels Drets de l'Home són el mínim ètic que hem de compartir. De fet, si resumim parlariem de tres grans valors: Llibertat, Igualtat i Justícia.

La recuperació d'aquestes virtuts passa necessàriament per l'educació?

Sí, però entesa aquesta en un sentit molt ampli. Podem parlar d'educació familiar, perquè la personalitat del nen es forma primerament a casa; d'educació escolar, ja que els centres poden aconseguir coses que els pares potser no i han de compensar les deficiències de la família... Però això, en el fons, són complements. En la nostra època sobretot falta un clima moral, allò que els grecs anomenaven *ethos*, una manera d'actuar que comporta un reconeixement de les persones, no perquè guanyen diners, són famoses o tenen èxit, sinó perquè són com han de ser. Un reconeixement que actualment no existeix.

Això encara és més dramàtic que una crisi en el sistema educatiu...

Sí, però és veritat que no existeix un clima moral. Sovint cito una vinyeta d'Andrés Rábago 'El Roto' en la qual un home diu: "Sempre diuen que són bones persones per desprestigiarme". Aquesta frase resumeix perfectament aquesta idea. Avui ser bona persona no significa res, en canvi té més mèrit tenir diners, èxit i fama.

Sembla, doncs, que no som gaire bon exemple per les futures generacions.

Encara que això sigui així, la manera de transmetre els valors sempre ha de ser a través de l'exemple i no de la doctrina. Hi ha coses que s'han d'explicar, perquè la teoria sola serveix de ben poc; no motiva les persones. No és suficient veure racionalment que hi ha uns comportaments

millors que uns altres, si en el nostre interior no desitgem actuar bé. Dit d'una altra manera: si no hi ha un sentiment que acompanya la raó, els individus no es mouen per valors.

Vostè parla d'una societat moralment buida. És un terme comparable a la modernitat líquida de Zygmunt Baumann?

Sí, crec que aquesta és una expressió afortunada perquè expressa la idea d'una societat que té poques coses sòlides, però que acaben sent tan fonamentals que ningú les posa en qüestió. Ara bé, en teoria ningú les qüestiona, és a dir, ningú gosa negar que hi ha uns drets bàsics, però a la pràctica sí.

Vivim una època de reivindicacions, però darrera de cada crit hi ha una reflexió?

Moltes vegades s'ha dit que la única cosa que pot fer l'ètica és criticar, perquè els filòsofs podem teoritzar com hauríem de ser, però no podem dissenyar una societat

"Les virtuts més clàssiques, –la prudència, la justícia, la fortalesa i la templança– avui fan molta falta"

"La manera de transmetre els valors sempre ha de ser a través de l'exemple i no de la doctrina"

ideal. Fer això seria molt perillós. Ara bé, sí que podem criticar tot allò que pensem que no és com hauria de ser. Darrera de la indignació i del soroll en contra del que està passant, estic segura que hi ha uns interessos, però també uns valors.

Això a nivell intel·lectual, però també a nivell de carrer?

Sí. La gent que surt al carrer per queixar-se perquè no té feina, perquè veu com perd proteccions estatals, perquè avui els més vulnerables són aquells que menys culpa tenen d'aquesta crisi... Si una persona protesta davant la injustícia, vol dir que té clars els paràmetres de la justícia.

Veu avui la suficient força social per generar un canvi vers una societat més justa?
Els filòsofs no podem idear una societat

Els valors avui

perfecta, perquè la utopia és millor que no existeixi. A més, dir com ha de ser aquesta nova societat millorada és molt difícil. Podem reconèixer algunes coses, com el fet que hi ha víctimes de la crisi, però també, beneficiaris. Ara bé, tot canvi estructural ha de ser polític i això és molt complicat; sobretot quan els problemes afecten gairebé tot el món. Per tant, aquests canvis han de ser globals. I això és el que realment dificulta tenir esperança respecte un canvi.

Diu que el canvi ha de ser polític, però la desconfiança entre política i ciutadania és àmplia. Vostè que va ser senadora (1993-1996) comprèn aquesta desconfiança?

Sí, crec que hi ha motius per entendre-la: primer perquè hi ha greus casos de corrupció que afecten a la majoria de partits, cosa que no vol dir que tota la política sigui corrupta. A més, les grans institucions democràtiques no funcionen com haurien de funcionar i en aquest moment totes necessiten grans i profundes reformes que no s'aborden. També tenim una democràcia excessivament partidista, alimentada per formacions molt endogàmiques que només busquen el seu propi benefici... Tot això fa que es perdi el darrer sentit de la Democràcia: el servei públic.

Aquesta crisi econòmica ens fa més o menys lliures?

La llibertat necessita uns condicionants per a ser exercida: educació, sanitat, habitatge digne... Hi ha uns mínims necessaris perquè una persona tingui un projecte de vida i perquè el pugui portar a terme. En aquest sentit, el valor de la Llibertat, en el camp dels drets individuals, és el més estès, però avui, respecte això, ens trobem davant de dos problemes. En primer lloc, si es van perdent les condicions de la llibertat no podem parlar de la llibertat de la mateixa manera. I, en segon lloc, encara que avui les persones tenen molta llibertat, no s'autoexigeixen un bon ús d'aquesta; i ningú els ho pot exigir des de fora perquè això aniria en contra la seva llibertat. En aquest cas sí que seria necessària una educació ètica.

Vol dir que no hem sabut fer un bon ús de certs drets que ens hem guanyat?

Això només ha passat amb la Llibertat, la resta de drets sí que els hem usat correctament. Sabem què vol dir tenir dret a

la salut, a tenir una feina, a la Seguretat Social, a l'educació... i els reivindiquem. En canvi el dret a la Llibertat el donem per adquirit, però en el sentit de "llibertat negativa": poder fer coses sense cap mena d'horitzó. Una llibertat que moltes vegades no significa més autogovern, sinó ésser governats per les costums i les tradicions, pel pensament únic, per l'opinió pública, per la televisió i la publicitat... I aquesta és una llibertat molt pobre.

Vostè diu que la resta de drets "sí que els hem usat correctament". De fet, els exigim i no els qüestionem... La crisi no és una bona ocasió per fer-ho?

La diferència entre el dret a la Llibertat i els drets socials és que el primer demana a l'Estat que els individus actuïn pel seu compte sense la seva intervenció, mentre que els drets socials necessiten l'Estat. Sense la protecció del poder públic estaríem parlant de beneficència, ja que tot dependria de la bona fe de les persones. És important que hi hagi un poder que garanteixi els drets socials i hem d'exigir que es garanteixin perquè aquests són condició de la llibertat. Això no vol dir, però, que no haguem de reformular la forma en què s'han anat desenvolupant. De fet, és veritat que s'hauria d'aprofitar la crisi per fer certes reflexions. La protecció de la salut ha de ser universal, però això què vol dir? Tot gratuït i de màxima qualitat per a tothom? Potser només algunes coses i no per a tothom; això seria l'equitat.

Vostè ha estat una defensora de la dona en el món de la política. Els exemples actuals no són gaire il·lusionants...

Jo ara també tinc els meus dubtes, sobre això. Sempre havia defensat que les dones amb un bagatge cultural diferent, quan accedissin a la vida pública, serien més sensibles a determinades coses i les conductes canviarien. Hem vist, però, que no tendeix a passar això. Potser perquè és molt més fàcil imitar el que ja es fa i accedir al poder copiant, fins i tot, els defectes que han portat els homes als llocs de comandament. La veritat, no notem massa diferència.

Hem de tirar la tovallola? Potser ara per ara no han pujat les dones adequades...

Això és el que diuen. Quan Angela Merkel podia guanyar les eleccions, les feministes alemanyes deien: "Volem que governi

una dona, però no aquesta". Segurament si féssim una anàlisi més detallada sí que trobaríem alguna diferència i veuríem que les dones poden introduir certes diferències, que són canvis importants. En general, però, és difícil de detectar.

Acaba de ser guardonada amb el Premio Nacional de Ensayo pel llibre *El gobierno de las emociones*. En aquesta obra vostè relaciona raó i emocions, dos mons que fins ara es mantienien allunyats.

De fet, hi ha filòsofs que han relacionat aquests dos elements des de sempre. Aristòtil deia que les virtuts estaven a la part sensitiva de l'ànima i no a la part intel·lectual, perquè són hàbits i aquests eduquen el sentiment de la persona. Això no sempre ha

"Encara que avui tenim molta llibertat, no ens autoexigim un bon ús d'aquesta llibertat"

"Si el Bé no va acompanyat d'una passió pel Bé, la persona no es motiva a fer-lo"

estat així, però sí ha estat la tendència que s'ha imposat, sobretot des de la modernitat, ja que el pensament il·lustrat ha estat molt racionalista. Des d'aleshores semblava que haver de distingir racionalment entre el Bé i el Mal havia de portar a fer el Bé i el Mal; però això no és així. És a dir, si el Bé no va acompanyat d'una passió pel Bé, la persona no es motiva a fer-lo.

Ara la psicologia, la pedagogia... estan recuperant el paper de les emocions. És un aspecte que fins ara havien tingut oblidat?
Sí, és la conseqüència d'un pensament molt racionalista i que en determinades disciplines, com ara la psicologia, separada de la filosofia, són bastant recents.

La paraula "governar" en el títol del llibre és rellevant...

Sí, volia subratllar l'ambigüitat i el fet que raons i emocions no s'han d'imposar unes sobre les altres. Destacar que emocions sí, però "governades" per la raó. Hi ha d'haver un filtre. No qualsevol resposta emocio-

Victòria Camps fotografia al seu domicili en el transcurs de l'entrevista.

Premio Nacional de Ensayo 2012

Al llarg curriculum de Victòria Camps –catedràtica emèrita de filosofia moral i política de la Universitat Autònoma de Barcelona, senadora pel PSC durant el període 1993-1996, expresidenta del Comitè de Bioètica d'Espanya i actualment presidenta de la Fundació Víctor Grifols i Lucas i membre del Comitè de Bioètica de Catalunya–, ara cal sumar-li el Premio Nacional de Ensayo que anualment atorga el Ministerio de Educación, Cultura y Deportes, i que enguany li ha estat concedit per la seva obra *El gobierno de las emociones*. Un estudi amb el qual demostra que les emocions no són contràries a la racionalitat, sinó que tot el contrari, només des d'elles s'explica la motivació per actuar racionalment. Un títol que s'afegeix a l'extensa bibliografia de Camps i de la qual destaquen títols com *La imaginación ética*, *Virtudes públicas* (Premio Espasa de Ensayo), *Paradojas del individualismo*, *El siglo de las mujeres*, *La voluntad de vivir*, *Creer en la educación*, *El declive de la ciudadanía* o *Historia de la Ética* (RBA, 2013). El 2008 ja va rebre el Premio Internacional Menéndez Pelayo. MC

nal ens durà cap a un comportament adequat. De fet, hi ha respostes emocionals que poden ser contraproductives per a l'individu i per a la societat. I per això l'anàlisi que faig és d'aquelles emocions més clàssiques: la por, la compassió, la indignació, la vergonya... Totes elles són ambivalents. No són inadequades, tot depèn de què les alimenta.

Per tant, es tracta de trobar l'equilibri....

Exacte. Si ens quedem només amb la raó perquè considerem que les emocions són negatives no entenem perquè veient el Bé no el fem.

Vostè fins i tot comenta que una emoció com la por pot ser positiva.

Sí, pot ser-ho. Generalment confonem la falta de por amb la temeritat, però aquesta jo penso que és més aviat un vici, no una virtut.

En aquest moment de desesperança generalitzada, ens podem deixar portar per les emocions... Això seria un perill?

Un exemple d'això serien els indignats. La indignació és una emoció. Aquesta és positiva en el moment que polaritza la crítica i el malestar de la societat i incomoda els polítics, però si només hi ha emoció... no queda res al darrere. Quan la pura emoció no es converteix en un programa d'acció, l'emoció sola tampoc serveix per a res, només per a crear més malestar.

Aquesta nova visió també faria trontollar la idea que les dones són més emocionals i els homes més racionals?

Cert, en això hi ha diferències. El caràcter moral de l'home es forma amb una dinàmica més racional, perquè l'home identifica la moral amb la llei. En canvi, les dones desenvolupen més un sentit de la responsa-

bilitat cap els qui pateixen i tenen un comportament més flexible davant la llei. La societat contraposa el valor de la justícia amb el valor de tenir cura i s'ha imposat el primer perquè és més masculí, però ambdós són necessaris.

De cara aquest nou any, quin valor diria que s'hauria de potenciar?

Jo no deixaria mai de banda la Justícia, però sempre acompanyada d'un altre valor més individual i subjectiu: la Solidaritat. La Justícia és un valor que han de fer seu les institucions. Les persones no poden fer justícia soles, però sí que poden ajudar a fer justícia amb la seva solidaritat.

I un valor per recuperar?

No podem oblidar la templança, la moderació... La crisi ha aconseguit que ens adonem que podem viure sense consumir tant. Hauríem d'intentar no perdre-ho. ■

Els valors avui

—Francesc Torralba

A la presentació de la revista 'Valors', a Mataró, el 26 de gener de 2004, Francesc Torralba va exercir de padrí de la publicació però va demanar 25 números per poder-ne fer una primera valoració. Superat aquest número, li hem demanat l'esperat anàlisi.

EL VALOR DE L'EXCEL·LÈNCIA

Commemorar els primers cents números de la revista *Valors* que tenen a les mans és una gran notícia. Perquè és relativament senzill començar una revista, però mantenir-la al llarg del temps i fer-la créixer és veritablement tot un repte. Exigeix esforç, constància, tenacitat, imaginació, una gran dosi de voluntat i, sobretot, audàcia. És una molt bona notícia, perquè significa que ha despertat l'interès d'un bon nombre de lectors que se senten fidels i participants del projecte.

La revista *Valors* ha assolit aquest objectiu. Ha sabut compaginar creativitat i tradició, arrelament i cosmopolitisme, profunditat i claredat, forma i fons. La vaig veure néixer ara fa nou anys i em plau contemplar com durant aquest temps ha crescut en qualitat i ha adquirit progressivament més ressò social. És un exemple d'excel·lència. S'ha fet un lloc en el món dels valors i es cita i consultada arreu del nostre país.

Precisament la preocupació per l'excel·lència ha crescut en els darrers anys a casa nostra. Ja sigui per causa de la crisi o bé per convicció, s'observa una progressiva voluntat de fer les coses cada cop millor. Es podria dir que és un valor emergent. L'excel·lència és una qualitat cobejada, l'anhelen totes les institucions i organitzacions; totes desitgen passar els controls de qualitat i ser acreditades, perquè saben que posseir aquesta excel·lència és ampliar

el mercat, tenir més demanda i, per tant, competir millor.

Aquesta preocupació per l'excel·lència professional i institucional és una bona notícia. És un d'aquells valors que forgen el capital intangible d'un país, la riquesa immaterial d'una nació. No hi ha dubte que viure en un país en el qual els ciutadans s'esforcen cada dia per ser millors, per fer millor la seva feina, és un actiu molt potent que té la seva traducció en la vida professional i en la institucional.

L'excel·lència és la intolerància a la mediocritat i a la inèrcia; és el compromís sacrificat per aprendre dels errors i per conquerir nous horitzons, sempre més llunyans i més difícils. Exigeix rigor, perseverança, autocrítica i, sobretot, una permanent lluita contra la fatiga i la mandra. Només qui venç la temptació de parar-se i repetir-se pot arribar a ser excel·lent. És difícil començar, encara més mantenir-se, però molt més mantenir el nivell excel·lent de les pròpies contribucions.

Cal saber prendre distància d'allò que es fa, mirar-s'ho meticulosament, escoltar els altres, tenir l'audàcia de rebre les crítiques oportunes i tornar-s'hi a posar amb esperit constructiu. Sense prendre distància, no hi ha possible excel·lència, perquè en prendre perspectiva és quan veiem els punts febles, però també les fortaleces i és aleshores que sabem el que cal refer i tornar a començar de bell nou.

Per assolir aquesta fita, cal passar pel pont de punxes de l'error i aprendre de les fallades. L'èxit forma part de l'excel·lència, però també pot esdevenir-ne certament

una barrera, perquè l'èxit ens confirma en allò que fem i, aleshores, és fàcil caure en la temptació de repetir-se fins a l'extrem. La repetició condueix al tedi ningú que aspiri a ser excel·lent pot avorrir-se amb la seva feina.

Ningú no dir de si mateix que és excel·lent. Cap organització no pot atribuir-se aquesta qualitat. L'excel·lència és un tret que els altres atribueixen des de fora a partir de veure com actua i obra una persona o bé com opera una institució. El perill és sucumbir a l'orgull o bé a la vanitat. Quan això s'esdevé, fàcilment es perd l'excel·lència, perquè és propi del qui és excel·lent no sentir-se mai del tot bé amb allò que es fa. Aquesta autoexigència interior és l'arrel de tota vertadera excel·lència. El qui es vanta d'allò que ha fet o bé d'allò que és, fàcilment cau en l'orgull i l'orgull és, com es pot veure, incompatible amb l'excel·lència.

Des de diferents sectors, s'ha posat clarament de manifest que l'excel·lència no és, en l'actualitat, un luxe, sinó una aspiració absolutament necessària per a tot agent que aspiri a competir activament en el marc d'una economia de mercat. L'usuari és, cada cop, més exigent. Espera bons productes, eficiència i eficàcia, celeritat en l'acció i resultats excel·lents. Sap que disposa d'un gran ventall d'ofertes i, si detecta que en la competència el servei és millor, la cercarà sense problemes.

L'economia de mercat exigeix, doncs, l'aspiració a l'excel·lència, però aquesta aspiració només esdevé realitat si, a més a més, de formació constant, es lluita acti-

vament contra les actituds derrotistes i contra la moral de la resignació. Per assolir-la, cal formar-se de manera permanent i estar sempre amb l'esperit obert, a l'aguait d'allò més nou que pot irrompre en l'escenari; però també cal aprendre del saber fer de les generacions més grans, de la saviesa que donen els anys i que massa freqüentment es subestima. No hi ha accés a l'excel·lència sense treball, ni escolta, sense voluntat d'educar-se una i altra vegada. Els dic molt sovint als meus alumnes de la universitat que solament podran arribar a ser excel·lents en la seva professió si no abandonen mai la passió per l'estudi.

Per créixer personal i col·lectivament no n'hi ha prou en repetir patrons i reiterar models. Cal innovar, arriscar, actuar creativament, però, a l'hora, amb prudència. Aquesta simbiosi d'audàcia i de prudència és l'arrel i la base de l'excel·lència. És excel·lent aquella institució que mai no està del tot satisfeta amb el que fa, que aplica un sentit crític a cada procés i moviment que té lloc en el seu interior, però, a la vegada, també sap reconèixer i vendre bé els seus actius, sense amagar-los, ni desconsiderar-los.

Darrerament, han proliferat les agències de qualitat, òrgans que, des de diferents estaments, vetllen per l'excel·lència de les institucions educatives, sanitàries, universitàries, socials o empresarials. És una bona notícia, però cal estudiar bé els ítems i els barems que hi ha en joc, perquè l'excel·lència no ve donada tan sols pel creixement de mercat, sinó pel valor objectiu d'allò que es fa. Ser molt sol·licitat pot ser un ítem d'excel·lència, però hi ha d'altres raons que no depenen del bany de masses.

L'excel·lència professional depèn, directament, de la competència científica i tècnica, però també de l'anomenada competència ètica. Un professional excel·lent coneix perfectament el seu terreny disciplinari, s'esforça per estar al dia i conèixer la darrera innovació, però, a més a més, té unes qualitats o virtuts que el fan capaç d'interaccionar positivament amb els altres: l'amabilitat, la cortesia, la solidaritat, la humilitat i la tolerància.

L'excel·lència, doncs, no és una qüestió menor. Afecta íntegrament la dimensió ètica i el client conscient i crític és capaç de reconèixer el mode com s'ha fet un

producte i la responsabilitat social corporativa que porta a terme l'empresa han de vetllar per l'excel·lència de les institucions i dels professionals.

Acostumar-se a la cultura de l'avaluació, però, no és fàcil, ni còmode, però és l'únic mode d'aplicar una filosofia de la superació i, d'aquesta manera, poder competir en condicions d'igualtat amb altres institucions i professionals d'Europa. A ningú no li agrada ser avaluat. No ens agrada als professors, però també agrada a les institucions educatives i, no obstant això, és bàsic per progressar i arribar a paràmetres objectius.

En molts països europeus aquesta cultura està instal·lada des de fa temps i té com a conseqüència una exercici més responsable de les pròpies obligacions. Quan un sap que serà avaluat i que aquella avaluació tindrà efectes en el seu reconeixement econòmic o social, activa el treball per l'excel·lència.

“L'excel·lència no és, en l'actualitat, un luxe, sinó una aspiració absolutament necessària”

“L'excel·lència és la intolerància a la mediocritat i a la inèrcia; exigeix rigor, perseverança i autocrítica”

L'ideal fóra que tot professional i tota organització aspirés, per convicció, a ser excel·lent, però no sempre és així. Hi ha l'engany, el frau i la farsa. Enfront d'aquestes situacions, cal implementar una cultura de l'avaluació de manera periòdica, però també cal avaluar els avaluadors, perquè no hi ha d'haver ningú exclòs de procés d'examen.

Quan el marc europeu d'educació superior efectivament sigui un fet, els nostres estudiants acabats de graduar hauran de poder obrir-se camí en un mercat on competiran amb graduats d'altres països. Només els qui hagin excel·lit en les seves respectives àrees, podran fer-se un forat. ■ **Francesc Torralba és filòsof i teòleg i dirigeix la càtedra Ethos de la Universitat Ramon Llull. D'entre les desenes de llibres publicats, destaca 'Cent valors per viure'**

El mot

— Anna Olm

ELS VALORS

Valor, presa del llatí *valore*, és una d'aquelles paraules carregades de sentits ben diversos. Són molt diferents les disciplines que en fan ús, des de la filosofia, fins a les matemàtiques, l'economia, l'art o la música. En el cas de la filosofia, com que el ventall de valors és tan ampli, els diccionaris parlen de “teoria dels valors” com a “doctrina que cerca d'establir el significat i el fonament del que hom anomena “regne del deure” o del conjunt d'estimacions valoratives sobre la realitat i l'home i sobre llur sentit”. Un definició que estaria relacionada amb una altra paraula d'ús poc freqüent: “axiologia”, definida com a “sistema de valors d'una doctrina, d'una ideologia, d'una persona...”. Però generalment parlem de valor en dos altres usos més comuns: per una banda, quan destaquem que una persona o una cosa és preuada, és a dir, que val, que excel·leix, i quan busquem un sinònim de coratge o valentia. També, però, en l'àmbit de l'economia, anomenem valors a la “qualitat de determinats béns que els fa mereixedors d'ésser equiparats a una certa quantitat de diners”, als “títols representatius de participació en els havers d'una societat, de quantitats prestades, de mercaderies o de serveis,” i al “conjunt de remuneracions (valors, beneficis, interessos, etc.) generades en la realització de l'activitat productiva”. I és que, fins i tot, en matemàtiques, de qualsevol “quantitat numèrica o nombre” en podem dir valor. Aquests, però, només són alguns dels múltiples usos d'aquesta paraula perquè són tantes les definicions que conseqüentment podem parlar de “valor biològic”, “valor nutritiu”, “valor real”, “valor energètic”, “valor de canvi”, “valor d'ús” o “valor nominal”, entre altres. ■ **Anna Olm és professora**

Els valors avui

—Begoña Román

Doctora en Filosofia i professora d'aquesta disciplina a la Universitat de Barcelona, Román ens assenyala un seguit de valors bàsics perquè siguin les nostres brúixoles i guies a l'hora de prendre decisions.

VALORS “FONS D'ARMARI” ENFRONT LA CRISI ACTUAL

Les crisis són alhora una mort i una oportunitat. La mort segurament ho és de formes de vida que ja no són sostenibles; i tota mort suposa un cert període de dol, màxim quan els humans som éssers que ens aferrem nostàlgicament al que aviat es transmuta en costums i hàbits (i en moral). L'oportunitat vindrà si som capaços d'entendre i sentir que no només ens hem d'adaptar al món, com la resta d'éssers vius, sinó que és específic nostre fer pensaments i fer món. Els éssers humans no som només pacients i passius; és clar que ens afecten les coses, les entomem amb paciència i seiem a esperar que passin i se'ns passi. Però els éssers humans som sobretot agents de canvi.

Com deia Hanna Arendt, no són només éssers per a la mort, sinó que iniciem, emprenem, donem vida, fem néixer: som animals que construïm el nostre món i podem, com a legisladors, decidir el tipus de món que volem. Clar que això no ho fem ni podem fer-ho sols; els grans agents de canvi requereixen organització, espais comuns on trobar-se a pensar plegats, a deliberar i a proposar-se metes conjuntes.

Aquests espais compartits, no són d'exclusió, sinó d'involucrar-s'hi. Les metes del ésser humà poden ser molt variades en quan a qualitat de vida, però una societat adequada, ajustada, és aquella que permet la recerca de la vida bona en entorns comuns de pau i serenor.

Ens recorda Hans Jonas, a la seva obra *El principi de responsabilitat*, que descobrim què està en joc quan sabem que està en joc, és a dir, que descobrim el valor de les coses quan les estem perdent. Per altra banda insistia Kant en que les persones tenen dignitat i les coses preu, és a dir, que les persones són un fi en sí, un valor absolut, mentre que les coses són mitjans i, per tant, el seu valor és relatiu al seu ús, canvi i bescanvi. Aristòtil subratllava que deliberem sobre els mitjans, no sobre els fins. Si els fins respecte a la qualitat de vida poden ser diferents, relatius, els punts de partida de la recerca, alhora que límits contra els qual no es pot atemptar (les línies vermelles), són transcendents, condició de possibilitat de la recerca, és a dir, principals i universals. I aquests fins principals, no relatius, no són altres que la dignitat, la justícia, la responsabilitat, la confiança, etc.: gens originals! Aquest són els valors que sempre

cal tenir. Ara se'n diuen “fons d'armari” a aquelles peces de roba que sempre van bé perquè fan la seva funció: vestir, i adequadament, allà on un vol anar, perquè s'adapten a l'entorn, a la imatge que es vol donar, amb aquella amb la qual un es troba identificat, s'hi sent bé i li van bé.

L'individualisme i l'economicisme no ajuden amb els valors “fons d'armari”, perquè confonen valor i preu, i perquè no volen que estiguin al fons, ni que arribin a fons, sinó que volen anar canviant-los, renovant-los contínuament. Tampoc ajuda el curt termini; tampoc la delegació irresponsable en què siguin les “tendències” les que ens diguin com s'ha d'anar vestit. I vet aquí que l'individualisme, l'economicisme, el curt termini i la delegació irresponsable han propagat uns valors molt materialistes, immediatistes, líquids, superficials i de desentendre's, perquè no va amb un, deixant que altres ens ho facin i triïn tot.

Es comença a abdicar així subtilment de la tasca complexa, angoixosa, del què Nietzsche anomenava crear valors. Ell ens proposava una voluntat de poder per fer de nosaltres quelcom superior al que ens precedia i no caure en la temptació del victimisme, de l'infantilisme, ni en la nostàlgia

Les peces de roba conegudes com a “fons d’armari” sempre són útils i mai passen de moda.

patològica opressora de la dimensió històrica i hermenèutica essencial i inherent a l’esser humà. Qui divideix a l’individu, l’afebleix, el desmoralitza, l’anihila. Qui empodera, crea capacitats, valors, món.

És cert però, que en aquesta crisi ens han tocat no només “la moral”, sinó la mínima *moralia*. I és que no hauríem de confondre els drets amb les preferències: dignitat i justícia impliquen drets i deures de qualsevol persona en tant que tal, no són qüestions culturals, no són preferències ni opcions per determinades formes de qualitats de vida més subjectives i arbitràries.

És cert que també ens han tocat la mínima *habitalia*, que no són els drets, per dir-ho d’alguna manera, més espirituals, de gran ideals de dignitat i justícia, sinó els referits a condicions materials, d’aliment, d’habitatge, de treball... que són *sine quan non*, també transcendents. La màxima marxista de què la infraestructura determina l’estructura i la superestructura cal tenir-la molt present: i la nostra societat ha fet una greu esquerda a les infraestructures. En aquest nivell infraestructural hi ha valors bàsics que tota societat necessita i que no hauria de desconsiderar quan busca l’utilitarisme d’una “majoria” poc representativa.

“En aquesta crisi ens han tocat no només “la moral”, sinó també la mínima ‘moralia’”

“El progrés d’una societat ho és per les passes endavant que fa, no per les involucions morals”

Hem de, seguint Martha Nussbaum, crear capacitats. Les capacitats universals que es recorda aquesta professora de Chicago, que calen per a que una societat sigui ben ordenada, sense generar exclusions, són: la vida, la integritat física, la salut, la raó pràctica (la capacitat de triar un projecte de vida bona), la afiliació, les emocions; la capacitat de sentir, imaginar i pensar, de riure i jugar; l’empatia amb els altres ésser vius, i el control del propi entorn, material i polític. Nosaltres hem perdut moltes d’aquestes capacitats. Per cenyir-me a algunes en concret, hem perdut aquest poder de control del propi entorn, material i polític; potser hem delegat irresponsablement la presa de decisions en institu-

cions que juguen (malament) a amagar el poder, se’n riuen dels criteris de legitimitat i del *fair play* i, en comptes de capacitar pel riure i jugar, se’n riuen de nosaltres. No pot passar-nos més que deleguem irresponsablement el control de nostre entorn. No és ara però qüestió de culpes, és qüestió d’aprenentatge. Ens cal posar ordre, airejar la casa: cal endreçar l’armari. Fora bo que ens fessin en primer lloc amb aquell tipus de valors, els nostres clàssics de sempre, de tota la vida, que cal tenir com fons d’armari. Tot però sense perdre de vista la innovació en teixits i formes de confecció més ecològiques i millor que les anteriors (no es tracta de conservadorisme ranci!)

Aquests valors fons d’armari hauran de ser els criteris compartits de l’ètica cívica, l’ètica mundial que no hem sabut enfortir entre tant de perspectivisme cultural, acceleració i vertiginosos canvis. Els valors “fons d’armari” han de ser com brúixoles, bones guies a l’hora de prendre decisions compartides i establir els límits (per no confondre valor i preu, dignitat de tots i qualitat d’uns quants), que marquen les línies vermelles, el que no es pot fer perquè s’atempta contra el que considerem valors irrenunciabls, imprescindibles. La confiança neix de saber i mostrar qui se és, d’on es ve i on es vol anar. El progrés d’una societat ho és per les passes endavant, no per les involucions morals: tenir criteris compartits és el pas previ per a després organitzar-se. El pensament d’emergència sol ser precipitat (mal pensat) i desorganitzat. El veritable progrés no és eufòria tecnocràtica, sinó alliberament d’opressions i calamitats degudes a causes humanes previsibles pel coneixement. El veritable progrés està ben gestionat per les institucions bàsiques d’una societat ben ordenada que rendeixen comptes perquè hi habita una gent activa que demana i busca raons per a viure i per a creure, i per això crea valors.

Endrecem doncs l’armari, traiem el que no serveix, i recuperem aquelles peces valuoses que sempre fan la seva funció: protegir-nos de la intempèrie i presentar-nos en públic i estèticament, per a que ens trobem i ens trobin dignes per anar allà on volem anar. Volem un món a la nostra mida, a la de tots i per a tots, i això requereix de gent que aprèn i sap què és essencial i què no. I això, precisament, no canvia tant. ■

Begoña Román és doctora en Filosofia

Els valors avui

Entrevista

Arnau Puig, filòsof, sociòleg i crític d'art

Per la seva extensa obra, com a impulsor de l'art d'avantguarda a Catalunya i de revistes com *Algol* o *Dau al Set*, Arnau Puig ha rebut el Premi Nacional de Cultura 2012.

“ELS VALORS SÓN FRUÏTS DE LES CIRCUMSTÀNCIES”

Arnau Puig és un home d'una cultura inabastable. Fem l'entrevista en un despatx carregat de llibres de les múltiples disciplines per les qual ha estat reconegut: filosofia, art, història, política... Acaba de rebre el Premi Nacional de Cultura que cada any atorga la Generalitat de Catalunya i fins el 20 de febrer al Palau de la Virrenia de Barcelona es pot visitar una exposició sobre la seva trajectòria com a intel·lectual: *Homenatge. Arnau Puig*. La conversa la comença ell explicant-me quan històricament va tenir més impacte la filosofia dels valors... Al final, però, em pregunta: esteu segurs que voldreu publicar aquesta entrevista? Sí, i tant.

(...) A finals de segle XIX i fins la I Guerra Mundial hi va haver una filosofia dels valors i el seu màxim representant es deia Nicolai Hartmann. Però després aquesta teoria va quedar molt desacreditada, especialment amb Kant, perquè no tenien cap base científica i per l'impacte del conflicte, que va ser un gran escàndol perquè les potències civilitzades d'aleshores van crear una gran carnisseria. És aleshores quan sorgeix el dadaisme, un concepte que prové de l'estètica més que la filosofia. Aquest es pregunten de quins valors es pot parlar si tot és “bla, bla, bla” (“da, da, da” en les llengües centreeuropees). El seu representant més conegut va ser Marcel Duchamp, en l'àmbit de les formes, i Tristan Tzara, en la poètica. No és estrany que tots visquessin a Suïssa, un país al marge de les grans massacres de la I Guerra Mundial. I per posar en evidència el final d'aquesta filosofia dels valors Duchamp agafa una imatge del cèlebre quadre de Gioconda i li pinta uns bigotis, una petita barbeta i escriu a baix cinc lletres: L.H.O.O.Q, que llegides en un joc lletrístic molt recurrent aleshores i fent ús d'una cacofonia francesa, significava “aquesta tia va calenta”.

Ara, en un temps convuls, però no violent, la paraula 'valors' torna a estar en solfa. Els valors tornen en èpoques de crisi o en època de calma?

Els valors són una decantació de la tranquil·litat; igual que quan el pòsit del vi ha reposat ben bé i aleshores s'aparta per ser apte per veure. En èpoques intranquil·

Arnau Puig en el despatx de casa seva, a Barcelona.

les com ara no crec que hi hagi gaires valors. És clar, si no és que parlem de valors sectaris, com n'hi ha molts actualment. El valors ho són una conducta de la vida, com dèiem els estoics, ho són només paraules, com promulgaven els neopositivistes a finals del XIX i inicis del segle XX. Precisament Robert Musil a finals del segle XIX va escriure una obra que es deia "L'home sense atributs". En el mateix moment que també apareix la psicoanàlisi, un sistema per reincorporar els malalts als valors que a la societat se li estan destruint.

Per tant, fent un paral·lelisme, amb el tombant de segle, ara estariem parlant del final d'un procés de destrucció de valors o de l'inici de creació de valors?

No ho sé. Jo parteixo d'altres premisses. Considero que ara han canviat els instruments dels mitjans de comunicació i si canvien aquests també canviaran els continguts de la comunicació. L'instrument crea el missatge. I és que depenent de l'instrument que utilitzis per comunicar-te donaràs un tipus o altre de missatge. Estem en un moment de tanta descomposició que és molt difícil que hi hagi valors. El meu pensament sempre va lligat a l'actualitat. Jo no sóc un home polític, perquè no podria estar adscrit a un partit, però sempre m'ha preocupat molt la política. Doncs, ara, algú pot negar que la gent té dret a decidir sobre el seu futur? No és això un valor? Doncs perquè ens el neguen, ens l'interpreten? Només puc decidir d'una forma legal com diuen els socialistes? Quins valors són legals? Crec, en aquesta línia, que ara, per exemple, s'ha de recuperar el valor de la identitat. I, a més, no podem oblidar que hi ha valors que tenen una absoluta historicitat: una gènesi, un procés, una consolidació i una desaparició, perquè els valors són mecanismes de seguretat que la societat es posa per a qui i per a allà per tenir alguna possibilitat de subsistència.

Per tant, segons vostè no hi hauria uns valors universals?

No, cada cultura té els seus valors. Com poden parlar de valors universals? Quins valors poden tenir les castes de l'Índia? Quina societat democràtica pot ser l'Índia mentre es mantingui aquesta estruc-

tura? Fins i tot quan parles amb gent molt preparada d'aquest país et defensen les castes perquè són els valors de la seva cultura i tradició. Això està passant ara també amb la igualtat de gènere. La igualtat de gènere no és una qüestió de números, de partit. Un valor comú? Potser el valor del naixement, l'arribada a la vida. Però no en sabria dir cap més.

Vostè, s'ha descrit en alguna entrevista com "un home que pensa". A la societat actual li manca més reflexió o més acció?

Ara falta acció! Mai som capaços de pensar prou, però som capaços de pensar-ho tot. La filosofia de Hegel ja ho diu: "tot allò que és raó, és a dir, que és pensable, és real i tot el que és real és racional". I en aquest concepte de la filosofia de Hegel hi cap tot, també qualsevol barbaritat. Per exemple, després del procés de Nuremberg, ens preguntem com és possible que els nazis tractessin els jueus com una merda i després s'assentessin al piano per tocar deliciosament uns nocturns de Chopin? Què passava? Ara ens hem adonat

"Cada cultura té els seus valors. No hi havalors universals? Quins valors tenen les castes de l'Índia?"

"En èpoques intranquilles com ara no crec que hi hagi gaires valors, si no és que parlem de valors sectaris"

que no tenien empatia, no sabien viure en els altres. Tenien una comunicació tancada respecte els altres. Dit d'una altra manera, no tenien, com s'anomenava al segle XIX, projecció sentimental.

Avui encara estem mancats d'aquesta empatia?

Sí, i tant! Actualment, per exemple, l'Estat espanyol mostra una clara manca d'empatia respecte els catalans. Ja veus que com feia Sòcrates i Aristòtil, jo faig filosofia explicant la quotidianitat. Per això, a part de *Carta oberta als joves de Catalunya i a tots aquells que la vulguin llegir*, els meus dos darrers llibres es diuen *Filosofia de l'existència* i *Filosofia de la itinerància*.

Seria aquesta manca d'empatia la causa de la pèrdua de valors?

En part, però sobretot perquè els valors són fruites de les circumstàncies i no hi ha valors per si sols com pretenia la "filosofia dels valors". Quan desapareix la filosofia del transcendent es pensa que potser hi hauria una filosofia de l'imminent. Aquests dies, precisament, he tornat a posar en circulació un paraula: "apoteigma". Són les veritats evidents, les sentències, de tipus morals. Per exemple, són apotegmes: "no mataràs" o "fes el bé i no miris a qui el fas". Ara bé, insisteixo, els valors per a mi no són transcendents, són creats per les circumstàncies. Les persones ens movem en les societats de forma osmòtica i segons ens movem actuem d'una forma o d'una altra. Personalment, jo només accepto la transcendència que definia el filòsof Berkeley. Ell deia: "Tanqueu dels ulls, obriu-los. No hi ha una meravella davant vostre? Doncs perquè quan obris els ulls et trobis la realitat existent hi ha d'haver un ser que permanentment mira i fa". I això és una impressionant! Veus, també sóc espiritual.

Cert, és una bona reflexió. Tinc la impressió, però, que el racionalisme no ha fet molt de mal a aquesta filosofia transcendent no lligada a una religió?

El racionalisme busca la coherència del discurs, però, no fa ni mal ni bé. De fet, la coherència tan serveix pel discurs fals com pel discurs cert. Cada cultura té les seves coherències racionals, però si és cert que la cultura occidental ha collat més aquesta filosofia. El racionalisme s'ha criticat molt, però no ha fet cap mal. Cal dir en defensa del racionalisme que el que espatlla el missatge de vegades no és la coherència, sinó les males voluntats.

Vostè ha començat espontàniament la conversa i vostè conclou...

Doncs, en resum, tinc consciència que hi ha valors, però me'ls trobo quan me'ls trobo i se'm desfan quan se'm desfan i per això no els hi puc donar consistència i solidesa. Ara bé, tinc consciència que hi són, perquè sense consciència faria barbaritats. Per tant, els valors i són però actuen segons les circumstàncies.

Moltes gràcies. ■
MARIA COLL

Els valors avui

La revista, des de 2003

La revista va néixer el Nadal del 2003 a Mataró. El 2012, de la mà de Manel Cuyàs, va patir un gran canvi de disseny. Ara s'identifica per una gran lletra a la portada.

La ràdio, des de 2009

Valors va començar a col·laborar a Ràdio Estel el 2009, però no va tenir programa propi fins un any més tard. Actualment a La Xarxa dirigim *Valors a l'alça*.

Xarxes socials, 2008

La revista ha fet un gran esforç per ser present a Twitter, Facebook, Youtube i Vimeo. Un dels vídeos de Youtube, amb Teresa Forcades, ha tingut 13.000 visites.

Més enllà d'una revista

Valors va néixer com una publicació local el desembre de 2003, però actualment s'ha convertit en una productora de continguts també en l'àmbit digital, a través d'una pàgina web i presència a les xarxes socials, i en l'àmbit audiovisual, tant en televisió com en ràdio.

Valors va néixer el dia de Nadal de 2003 com una revista de paper, modesta, de 32 pàgines, editada a Mataró i amb vocació local. Nou any després, però, no es pot dir que sigui només una revista ni que els seus límits estiguin al Maresme. De fet, que nasqués com una revista de paper no vol dir que la seva vocació que perseguia fos aquesta sinó que des del primer dia la direcció que ha guiat tot el projecte ha estat produir continguts en tots els formats possibles i fer-ho sempre al servei de la reflexió.

El primer terreny que es va explorar fora del paper va ser el digital. Així, pocs mesos més tard després de l'aparició de la revista, es va posar en marxa *valors.org*, inicialment com una web estàtica on hi havia informació de la revista i el projecte i que, de mica en mica, s'ha anat convertint en un format amb vida pròpia. La última renovació, que data del maig de 2012, suposa un enorme salt qualitatiu tan

des d'un punt de vista visual com des del prisma dels continguts i la concepció.

Per seguir adequadament la història cal explicar que, a banda de produir continguts periodístics sobre els valors, l'Associació Cultural que promou i sosté la revista va tenir clar de seguida que també seria interessant la promoció d'activitats al voltant d'aquest tema -conferències, taules rodones, presentacions...- fent el que els darrers temps se'n diu "crear comunitat". De manera que Valors va decidir organitzar un primer acte amb el president Pujol el setembre de 2004 que va ser seguit amb altres activitats puntuals i, a partir de 2008, coincidint amb el cinquè aniversari de la revista i el número 50, ha tirat endavant cada any l'anomenada Jornada Valors i Compromís, un matí de reflexió al voltant d'un valor o una temàtica que, a més, s'acaba convertint en un número de la revista. El maig de 2012 se'n celebrava ja

la cinquena edició i en aquestes cinc trobades, hi han pres part personatges de la talla de Victòria Camps, Manuel Cruz, Francesc Torralba, Antoni Puigverd, Lluís Duch o Xavier Guix.

Però és que resulta que la celebració d'aquestes activitats va obrir, inesperadament, noves portes al projecte: per tal de donar el màxim de difusió a aquestes activitats, de seguida es va veure la possibilitat d'obrir un nou espai, l'audiovisual, a partir de l'enregistrament dels actes. D'aquesta manera es garantia que aquests tinguessin molta més ressonància, més enllà del número d'assistents. Va ser així que es va obrir un canal Vimeo per a penjar-hi les conferències senceres i un altre a Youtube per a dipositar-hi les versions resumides dels actes —un vídeo de Teresa Forcades té 13.528 visites, sent el contingut més popular produït des de Valors en tota la seva història—. Posteriorment, la reflexió sobre

La web, renovada el 2012

Des de la darrera renovació, de l'estudi Cuyàs-Paladini, valors.org és un contenidor dels continguts generats en diversos formats dins del Diccionari de Valors.

Valors.tv, 2010-2011

El 2010-2011 es va produir una sèrie de televisió de 13 capítols per a la xarxa de televisions locals Comunicàlia. A la foto, un rodatge amb Màrius Serra, a Barcelona.

l'enregistrament dels continguts es va traslladar a la pròpia elaboració de la revista: si les entrevistes s'havien d'enregistrar igualment per a poder ser transcrits, perquè no gravar-les amb una càmera i després penjar-les a Internet? I així es va fer.

Una cosa porta a l'altre i, per incrementar encara més les possibilitats de difusió dels vídeos penjats als canals Youtube i Vimeo, el 2008 Valors va obrir un perfil a la xarxa social Facebook per tal d'entrar en la lògica de compartir continguts entre els amics de la revista que també participaven en aquesta xarxa. Aquest perfil té ara més de mil amistats. Una mica més tard, el 2010, es va procedir en el mateix sentit amb la xarxa Twitter, amb la qual s'ha arribat a 1.700 *followers*, sent la novena revista en català que més seguidors té.

Les possibilitats en el camp televisiu, descobertes arran de la celebració d'actes, també es van explorar amb la producció de la sèrie *Valors.tv*, el 2010-2011, per a la xarxa de televisions locals Comunicàlia, que va ser emesa a una trentena de televisions de tota l'àrea dels Països Catalans. Una sèrie de 13 capítols on va intervenir Lluís Bassat, Màrius Serra, Asha Miró o Muriel Casals. Una experiència que va demostrar que també es pot parlar de valors a la televisió i fer-ho de manera amena.

Entremig de tot això, de forma causal,

va aparèixer la possibilitat de col·laborar a Ràdio Estel, inicialment, a través d'una secció setmanal en un magazine nocturn de l'emissora i posteriorment amb un programa propi titulat *Valors a peu de carrer*. Aquest setembre Valors ha fet el salt a una ràdio de referència com La Xarxa i ara el programa s'anomena Valors a l'alça.

UN PROJECTE NO ES FA SOL

Tot això no ho ha fet ni ho fa sol l'equip de Valors. En el cas d'alguns actes com la Jornada Valors, la col·laboració d'Editorial

La diversificació de formats en què treballa Valors s'ha anat fent de forma lògica i gràcies a la suma d'esforços

Proteus és clau. De la mateixa manera, el programa *Valors a l'alça* no es podria fer sense la complicitat de Mataró Ràdio, que es qui posa el segell legal al producte, i La Xarxa, que és qui l'emet.

Valors va néixer com una revista, dèiem al principi, però a aquestes alçades no es pot dir que només sigui això. Revista de paper, web, canal a les xarxes, programa de ràdio i programa de televisió. Totes les eines al servei d'un projecte que vol promoure la reflexió al voltant dels valors. ■

Tots els que fem 'Valors' cada mes

Irene Alerm
Cinto Amat
Francesc Amat
Joaquim Amargant
Pol Bartrés
Joan Basagaña
Ramon Bassas
Albert Botta
Carlota Burrel
Javier Bustamante
Raúl Campuzano
David Casals
Engràcia Carlos
Antoni Codina
Maria Coll
Manuel Cuyàs
Dolors Fernàndez
Gemma Figueras
Francesc Grané
Miguel Guillén
Carme Itxart
Gregorio Luri
Xavier Manté
Maria Medina
Lu Montobbio
Anna Olm
Albert Pera
Eulàlia Puigderrajols
Ramon Radó
Joan Safont
Joan Salicrú
Ramon Salicrú
Maria Salicrú-Maltas
Marc de San Pedro
Joaquim Trenchs
Judith Vives
Isabel Yglesias
Javier García
Raul García
Sergi Meya
Anna Olm
Pol Romano
Toni Rodon
Sergi Ruiz

...i totes aquelles persones que cada mes, puntualment i de forma voluntària, accepten les nostres peticions d'articles.

Portes obertes — Marc Estévez Casabosch

Un hort per ser felïços, ara i sempre

Aquest divulgador de la natura té clar que la desvinculació de l'home amb la terra ens converteix ens éssers vulnerables. Per això ens proposa contemplar i treballar un hort i adquirir a través d'aquest valors com la paciència, la constància o la bellesa.

Marc Estévez Casabosch és escriptor, divulgador, horticultor i micòleg autodidacte. Autor del llibre *Un hort per ser felïç* (Ara Llibres) i també

d'un bon grapat d'altres obres en què ens mostra de forma amena la natura que ens envolta, com *Bolets en temps de crisi* (2009) o *El secret dels rovellons* (2010).

L'aventura de crear un hort i disposar dels aliments saludables que ens proporciona pot regenerar-nos, alhora, la capacitat de materialitzar bellesa, generositat i empatia com a vehicles vivencials per al nostre dia a dia. Paciència, quan descobrim que tot necessita el seu temps per créixer i madurar, i constància, si dediquem quinze minuts del temps personal a la seva cura, són només dos dels infinits valors que posem en pràctica durant el procés.

Un tomb per l'hort. És el primer que faig quan em llevo. Una petita volta de reconeixement que em fa tocar forçosament de peus a terra i sentir que estic viu, en tota l'amplitud del concepte. Un moment terrenal que, tanmateix, esdevé un parèntesi creatiu en l'engranatge diari. Veure créixer les plantes, viure el seu cicle, sentir l'energia que les mou i les commou, i acabar descobrint que tot és més senzill del que sembla. Llum, terra i aigua. Vet aquí la saviesa dels elements. Per poder assaborir el que prèviament han cultivat les nostres mans necessitem un mínim d'unes cinc hores de llum directa per jornada, una terra fèrtil amb els nutrients necessaris i l'aigua, la humitat, que farà prosperar el conjunt. Pel que fa a la terra, és interessant aprendre a escoltar-la, retrobar els seus mecanismes de funcionament o, encara més fàcil, tornar a forjar els vincles que ens connecten.

La desvinculació amb la terra ens converteix en éssers vulnerables i, en certs aspectes, alienats, allunyats de la condició humana. Potser l'estil de vida occidental,

amb tots els hàbits, manies i elements propagandístics que duu sota el braç, ens ha pogut despistar durant un grapat de dècades, però l'essència segueix intacta i la realitat mana: ens seguim alimentant de les menges que produeix la terra, cosa que ja succeïa en l'època dels nostres avantpassats i fet que es reproduirà, probablement, en les generacions futures, si els deixem un entorn prou saludable que els ho permeti. És a dir, que l'ànima de la qüestió és la mateixa, per bé que l'estil i les formes han degradat, empesos per la força d'un sistema voraç que permet especular fins i tot amb els tomàquets i els enciams. La crisi de valors que ens va abocar a la crisi econòmica i sistèmica que estem patint ha esquitxat els camps dels pagesos, els aquífers subterranis i els productes alimentaris que ens posem al plat. Un forat negre, buit d'ètica, que castiga els bons i promou els dolents, només per interès econòmic. Sinó, com s'explica que el productor d'hortalisses ecològiques hagi de pagar un cànon per ser considerat legal, i el que fa ús de productes fitosanitaris tòxics pugui procedir amb impunitat i publicitat favorable? Com pot ser que hagi de donar explicacions precisament qui fa la feina ben feta? Per tot això i altres obscuritats que em reservo, la tendència a l'alça dels horts d'autoconsum, més que una moda o una extravagància, és una necessitat no només econòmica, sinó moral i emocional.

Posats a evolucionar i, si cal, revolucionar, crec que és interessant que ens aferrem als petits gestos com a motor per als grans canvis en positiu. Accions de tendresa, de responsabilitat -personal i compartida- i de serenitat, com poden ser una plantada

IL·LUSTRACIÓ: RAÚL CAMPUZANO

de quatre enciams al balcó de casa, la gestació d'un hort comunitari al terrat d'una comunitat de veïns o la reconversió d'una parcel·la en desús, sigui a la ciutat o en un entorn rural, en un petit paradís ple de vida, aire pur i bons aliments. Penseu que un enciam a cada balcó, en una ciutat com Barcelona, suposen centenars de milers d'enciams, i aquesta força és la que ens ha de fer activar cos i ànima, i ajudar-nos a emprendre el primer pas. Allò tan vell i gastat, però sempre vigent, de pensar globalment i actuar localment. No podem traspasar el comandament del timó de les nostres vides a tercers. Si una cosa ens la podem fer nosaltres, no és necessari que ningú intervingui. Ja hem pogut comprovar que delegar responsabilitats no funciona tan bé com pensàvem. Però tal com passa amb totes les històries, cal que existeixi un començament, una excusa original que ens obri portes i amplii perspectives. L'hort, pot ser la millor excusa. Un hort amb consciència que sigui l'estampa casolana del treball ben fet, de la il·lusió d'assaborir allò que un mateix ha sabut cultivar, de l'esperança de creure en un món més just, senzill i cooperatiu. Un hort per brodar la salut i la família, gràcies als bròcolis nutritius i a les estones

“Un hort pot ser l'estampa de l'esperança de creure en un món més just, senzill i cooperatiu”

“Cal comprendre que l'espai de l'hort ha de ser una ocupació, en cap cas una preocupació”

compartides amb la parella, amb les criatures de casa, amb els amics o, tan sols, amb un diàleg silenciós entre planta i horticultor. L'autèntica felicitat que ens proporciona l'hort

Pensar un títol per a un llibre mai és una tasca fàcil. En aquest cas, sota l'eslògan suggerent *Un hort per ser feliç* s'amaga tota una declaració d'intencions i emocions que va més enllà de l'oportunisme de la frase ben trobada. Deixeu-me precisar que, per a mi, el més important és transmetre la idea que un hort ens fa veritablement feliços, sempre i quan aprenguem a acceptar els contratemps que sorgeixen. Acceptar que no cada temporada serà òptima per

als tomàquets o les pastanagues, i que de tant en tant cauran pedregades o glaçades que faran malbé la collita. Conviure amb la força de la natura, ser capaços de respectar-la i fer ús de la ment flexible, imaginativa i oberta per adaptar-nos a les situacions del moment. Aquest és el gran aprenentatge que ens regala l'hort. La felicitat, un cop més, ens abraça si ens deixem captivar per l'èxit del fracàs, perquè tot fracàs esdevé un èxit si el sabem gestionar com a tal. I m'agrada puntualitzar tots aquests aspectes perquè conec horticultors feliços, però també en conec que viuen angoixats, fins i tot quan es tracta d'horts de lleure i autoconsum. Per tant, cal comprendre que l'espai de l'hort ha de ser una ocupació, en cap cas una preocupació. Un motiu prou notable que em va empènyer a escriure un llibre que deixés constància del missatge i ens recordés, en cas que ho necessitem, que si fem un hort és justament per intentar ser una mica més feliços.

Si us endinseu a *Un hort per ser feliç* podreu gaudir del viatge que suposa l'aventura de cultivar, des de les primeres preguntes que ens fem quan engegarem el projecte, sense coneixements previs en la matèria, fins al final del trajecte, reconfortant i balsàmic com tots els retorns amb substància. Del disseny i l'adequació de l'espai al moment de les collites. Us parlo de compostatge casolà, de gallines a la terrassa, de guardar llavors per a sèmbras futures i de moltes de les plantes que podeu fer créixer, siguin hortalisses, herbes aromàtiques i medicinals, o flors comestibles perquè, les possibilitats són moltes. Penseu que podeu crear un hort encara que disposeu de poc espai, perquè com us deia abans, la potència del gest personal comença amb el primer enciam que sembrem. Algú, de vegades, em diu que per tan poc no cal posar-s'hi. I jo m'hi torno, argumentant que és tot el contrari, que precisament perquè és poc ens hi hem de posar. Val més una carícia que un gran discurs; un bon enciam a cada casa que no pas tones d'enciams adulterats en terres de cultiu industrialitzades i maltractades. Venim de l'abús, i hem de tornar a l'ús. Venim de l'excés, però ens cal retrobar la mesura. Només espero que l'hort ens acompanyi durant aquest trajecte meravellós que ens ha tocat viure, sense penes ni rancúnies, només mirant endavant i observant la bellesa. Perquè hi és, encara que en ocasions s'amagui darrera la boira. Endavant amb les ganes, i a gaudir dels tomàquets amb gust de tomàquet! ■

Cartes creuades

Síndrome del Dissabte Sant

De: Jordi Cussó

Per: Cinto Amat

CC: Revista Valors

Assumpte: **Aturats**

data: 24 de desembre de 2012

Benvolgut Cinto,

Espero que comencis l'any amb esperança. I és que per més negatives que siguin les notícies, com dèiem a la darrera carta, hem ha de trobar la força en el nostre interior, en l'experiència acumulada. Josep Maria Espinàs aquesta setmana escrivia: "Som una generació que ens van ensenyar a llegir i a escriure, però no ens van ensenyar escoltar". Estic convençut que una de les assignatures pendents avui és aprendre a escoltar-se un mateix, saber llegir quines són les paraules que hi ha al nostre interior. Amb el pas de la vida veig que s'han decantat alguns béns que considero més fonamentals, que alguns valors han quedat com el pòsit de la meua persona. I que aquests valors són la veritable força per lluitar contra les tempestats de la crisi. I he après que quan més forta és la tempesta més al fons he d'anar. Perquè a la superfície les coses es mouen al ritme de les ventades, de les circumstàncies, dels interessos dels més poderosos i d'aquesta manera et mouen com ells volen i et porten allà on tu no vols anar. Malgrat la superfície es mogui amunt i avall, la quietud és al fons. Toca doncs, capbussar-se a l'in-

terior i allà trobar aquells valors que realment són constitutius de la vida i del que tu vols. I és des d'ací que podrem afrontar els grans reptes, malgrat que ens portin a nadar a contracorrent. El problema el tindrem si quan ens capbussem no hi trobem prou contingut, llavors només ens quedarà el moviment extern, aquell que ens marquen els altres, amb la qual cosa no serem nosaltres qui portarem el timó de la nostra vida, sinó que d'altres ens marcaran el nord del que volem ser i hem de fer.

A mesura que s'acosta l'any nou, intento entendre el que està passant en la nostra estimada Europa, que sembla adormida i que no sap orientar el seu futur. Cinto, tinc la sensació que hi ha tota una generació que està parilitzada, esperant qui sap què per posar-se en moviment. I no parlo dels joves, sinó de la nostra generació, la que és filla del Maig del 68. És una generació que va creure en el futur, que va treballar amb totes les forces, esperant que els camins que ens havia obert la generació anterior ens portarien a un món millor. I després de moltes expectatives, ara ens trobem com aturats, perquè aquest present que vivim no és de cap manera el futur que esperàvem. Moltes promeses i esperances incomplertes, com si tot hagués estat un bluf, com si el sistema desperta d'un bell somni i ens torna a una realitat que no era la desitjada. Hom llegeix opinions i escolta conferències, però ningú té vies de sortida. Som en un atzucac i no sabem què fer. D'aquesta situació en dic "síndrome de Dissabte Sant", aquella paràlisi que tenen els amics de Jesús, davant la seva mort. És curiós perquè a tots els atura el mateix desig: tant de bo tot el que Ell ens va dir hagués estat veritat! Nosaltres havíem cregut tot el que ens va dir, però ara està enterrat! No val la pena seguir somiant, tornem a les coses d'abans i altres ja faran el que nosaltres no hem pogut fer.

Sento que vivim una paràlisi semblant. Per això penso que és el moment de capbussar-se i veure aquelles coses que són bàsiques i llançar-se a lluitar per assolir-les. Tan és si ens hem equivocat o no, si hem estat ingenus, si no hem assolit la fita esperada. La sortida passa perquè malgrat els dubtes gestionem bé les pors i ens posem en moviment. Però el que ens farà anar endavant no és el que ens diuen els polítics o els medis, sinó les nostres conviccions interiors, allò que ens ha configurat i que és el pòsit de saviesa que hem assolit a nivell de persones i grups. No tinc cap dubte que

"Tinc la sensació que hi ha tota una generació que està parilitzada, esperant qui sap què per moure's"

"El que ens farà anar endavant no seran els polítics o els medis, sinó les nostres conviccions"

hi més riquesa de la que veiem i de la que marquen els indicadors macroeconòmics. La gent, la societat té moltes coses a aportar, però hem de superar el "síndrome de Dissabte Sant" i fer un salt qualitatiu. Quan les coses van malament no queda més remei que arremangar-se i treballar. No deixem que ens aturin els fets i des de la creativitat real treballem, que hi ha molt a fer!

Tinc la sensació que aquesta carta és com un desig. Però sempre he pensat que no es pot desitjar res a ningú, si no et compromets tu. Desitjar la pau i no fer res, és no tenir res. Jo desitjo justícia i pau per a tothom. Així que la jubilació haurà d'esperar. Un venturós 2013. ■

Jordi Cussó és capellà i economista

De: Cinto Amat

Per: Jordi Cussó

CC: Revista Valors

Assumpte: **Aturats**

data: 29 de desembre de 2012

Benvolgut Jordi,

Abans de res, moltes gràcies pels teus dissenys. Encara que pugui semblar un tòpic, la percepció dels cicles del temps ens dona l'oportunitat de veure i analitzar amb certa perspectiva el pas ineluctable de les incidències vitals més decisives, les pròpies i les col·lectives. Tots complim anys en una data senyalada, però col·lectivament complim anys cada vegada que mostrem el primer full del calendari. És una invitació a recomençar, a aprofitar el primer moment per capbussar-nos, com dius, en el pòsit del que va quedant de la nostra trajectòria vital i descobrir-hi el que ens fa sentir vius d'una manera més plena.

Sempre m'ha cridat l'atenció que la poesia i la filosofia tinguin en el tracte del temps un dels temes més profunds i recurrents. El temps ens pertany a tots, i en el temps queda el que fem i es forja el que esperem i volem. Per dir-ho amb uns versos de Hölderlin: *"Es multiplica i madura, cada any més noblement, l'amb una felicitat humil, l'el que vas plantar amb esperança"*. Es planta, com també dius, amb esperança, per recollir la felicitat humil que ens va regalant el pas del temps, la que podem rebre cada cop amb més noblesa.

Em parles de la nostra generació, la del maig del 68, que ara està paralizada. Totalment d'acord. Fa un temps vaig trobar una síntesi perfecta del que ens ha passat a la nostra generació en un parell de llibres de l'historiador anglès Tony Judt, *El món no se'n surt* i *El refugi de la memòria*. Dels seus anys de professor a Oxford recorda com a l'inici, al 1971, els estudiants parlaven obsessivament de socialisme, revolució, conflicte de classes; després de polítiques més autoreferencials com el feminisme, els drets dels gais i la política identitària; més endavant dels esforços d'alliberament a l'Europa de l'Est,

l'Amèrica Llatina i a Sudàfrica, per acabar en els anys noranta (la primera de les dues dècades que considera perdudes) estancats en l'autosuficiència, les fantasies de prosperitat i d'avenç personal il·limitat, en el marc condicionant de les polítiques de l'amoralisme egoista de Thatcher i Reagan que van donar pas a les grans frases buides dels polítics del *Baby-boom*. I així hem acabat, en una ideologia de pensament únic segons la qual, diu Judt, sembla impossible imaginar alternatives col·lectives. Les necessitats dels mercats són intocables. I tanmateix, assegura, "el mercat (com abans el materialisme dialèctic) no és sinó una abstracció: alhora ultra-racional (el seu raonament sembla gaudir de tots els *trunfos*) i el sùmmum de la desraó (no és qüestionable)". Què cal fer?, es pregunta Judt i ens preguntem nosaltres. Deixa'm que interpreti el que m'exposes sobre la necessitat de posar-nos en moviment seguint les nostres conviccions interiors, "allò que ens ha configurat i que és el pòsit de saviesa que hem aconseguit a nivell de persones i grups", en el sentit que descobrim també en la lúcida reflexió de Judt: "Fins i tot si acceptéssim que a la vida no hi ha un fi transcendent, ens cal donar sentit a les nostres accions d'una manera que les transcendeixi. Afirmar, sense més ni més, que alguna cosa serveix o no al nostre interès material no satisfarà sempre la majoria de nosaltres. Per convèncer a altres que una cosa està bé o malament, ens cal un llenguatge de fins, no de mitjans".

En aquest llenguatge de fins, tan allunyat del debat utilitarista que enfarrega les propostes polítiques actuals, cal situar en

primer lloc el relat moral que tingui com a objectiu primordial el de la igualtat, el sentit de fraternitat. Perquè també des del punt de vista social i econòmic la desigualtat és ineficaç, a més de mostrar la cara més crua del dèficit democràtic i de la insuficiència moral.

Jordi, defineixes la situació de la nostra generació amb el que qualifiques, de manera ben expressiva, com a síndrome de Dissabte Sant que ens manté paralizats. Per sortir-ne ens convindria entrar

"El relat de la fraternitat en l'esforç per créixer i repartir és el que ens cal recuperar a canvi del pensament únic"

"La desigualtat és ineficaç, a més de mostrar la cara més crua del dèficit democràtic i de la insuficiència moral"

en l'experiència contrària del que jo definiria com a síndrome d'Emmaús, aquell moment en què, segons Lluc, els desconcertats seguidors dels esdeveniments reconeixen Jesús al voltant de la taula quan pren el pa, el parteix i els el dona. Aquella triple acció de prendre, partir i repartir, va encetar el miracle. És el relat fonamental de la fraternitat en l'esforç per créixer i repartir és el que ens cal recuperar alternatives col·lectives a l'atzucac del pensament únic que ens té paralizats.

Jordi, que visquem, un any millor. ■
Cinto Amat és advocat

La generació del Maig del 68 està ara aturada, segons Cussó.

Màquina d'escriure —Joan Safont

La mort d'un mestre

La desaparició d'una d'aquelles persones que han estat professors nostres ens fa reflexionar sobre tot allò que els podríem haver dit o tot el que va faltar comentar.

Escriu aquest article en tornant del Tanatori, on hem acomiadat un mestre de l'escola, que ha marxat sense ni avisar-nos, de sobte. La notícia va córrer de seguida entre els professors i aquells alumnes que hi mantenim contacte gràcies a les xarxes socials, servadors dels lligams que fa deu anys vam interrompre. A la mateixa xarxa, adolescents de joventut gairebé insolent escriuen missatges dolguts sobre la mort del seu encara mestre de català, de qui s'havien acomiadat abans de Festes, amb un bon Nadal i alguns deures. Encara era massa jove, tenia tants anys com la nostra escola, on ell havia anat i de la qual es convertí en mestre. No havia arribat encara a la cinquantena, per tant, ha estat massa aviat perquè rebéssim aquesta nova d'ell.

Mentre professors, companys, amics, exalumnes i alumnes parlaven dels seus records, d'escenes viscudes, de pensaments sincers i agraïments mai expressats, jo anava recordant el meu Dani: la seva cal·ligrafia en bolígraf vermell als meus textos, la seva veu, els seus tics, la seva forma de caminar i la seva, a vegades maldestre, indumentària; la meua estúpida gosadia i arrogància que sovint topava amb el seu esperit rectilini i assenyat; alguna trifulga, alguna anècdota divertidíssima; algun examen en què el devia decebre. Però, sobretot recordava les seves classes de literatura catalana, explicant-nos i fent-nos descobrir la poesia trobadoresca, Ausiàs Marc, el teatre de Santiago Rusiñol i la poesia de Joan Salvat-Papasseit. Recordo, la seva brillant, pausada, culta i

afinada explicació del Tirant lo Blanc, que m'ha servit per rellegir-lo anys després i que destil·lava l'estudi saberut de Martí de Riquer. Perquè, passats els anys i esvaïdes les boires de la nostra relació, a voltes tibant, a voltes estreta, el temps no ens ha permès retrobar-nos i parlar d'aquells temps i agrair aquests ensenyaments i explicar-li projectes i preguntar per l'escola....? Sempre em recarà haver passat tantes vegades pel seu costat només amb un "hola, adéu-siau", sense ni aturar-m'hi. Em sap greu no haver comentat amb ell els meus gustos literaris, encara no definits quan ell m'instruïa. Em sap greu no haver-li pogut agrair ensenyances i lectures només suggerides, insinuades, comentades de passada.

Al sortir de la sala, mentre ens inundava aquell dolç i fred sol d'hivern, vells professors i els vells alumnes ens hem anat

Escolars en un centre.

"Sempre em recarà haver passat tantes vegades pel seu costat només amb un "hola, adéu-siau""

trobant, gràcies a una atracció innata. Recordàvem aquell temps de la felicitat i lamentàvem haver d'explicar-nos tantes coses, en aquella esplanada on encara hi havia el cotxe fúnebre que s'enduria el cos del nostre mestre de català. El mestre que no podria participar, de forma discreta i distant, com sense ficar-s'hi massa, en aquesta conversa.

Descansa en pau, Dani. ■
Joan Safont és advocat i periodista

A la intempèrie
—Irene Alerm

Keep calm and speak catalan

Darrerament s'ha vessat molta tinta i força bilis per la intervenció del govern envers les competències educatives. Mil jocs de paraules amb el nom del ministre Wert han poblat xarxes, diaris i converses. La manca d'escrúpols per obviar la nostra llengua a l'ensenyament diu molt poc d'un grup de gent que han de vetllar pel benentès social d'un Estat. El fet que ha indignat la societat catalana és ben comprensible; se'ns presenta com una qüestió sense cap solució amable perquè la reiterada manca de voluntat per comprendre i per escoltar, al final, desgasta. El fet és que hi ha un abisme immens, que no hi ha ganes de salvar i ni tan sols de comprendre perquè s'ha anat esquerant cada cop més. I això no ve de nou. L'any passat, mentre fullejava llibres sobre l'època modernista, amb estupefacció hi trobava descrita una situació que era la mateixa. La semblança dels intents frustrats d'acostament per part de Catalunya a Espanya i la seva intenció de fer evident la seva idiosincràsia i demostrar que no té sentit encabir-nos a un motlle idèntic eren paraules que s'haurien pogut traslladar avui mot per mot. Aquesta circumstància em duu a recordar el filòsof Carl Schmitt quan parlava del concepte amic-enemic. El conflicte polític —no econòmic, no moral— descrit en aquests termes de dos collectius enfrontats, només pot dur com a solució un canvi de la realitat. Espantosament, aquí hi entra la possibilitat latent de la guerra. Esperem que, en aquest sentit, aquesta iniciativa de fer cartells i samarretes amb el lema *Keep calm and speak catalan* i que versionen i segueixen un disseny pensat perquè la població londinenca en una possible invasió nazi, adquirissin una actitud estoica seguint el lema *Keep calm and carry on* no sigui profètica. Tant de bo, com aquest cartell, sigui tan sols commemoratiu d'un fet que, joiosament, no ocorregué mai. ■
Irene Alerm és llicenciada en filosofia

Escala de valors — Francesc Grané

Catalunya és més que TV3

L'articulista analitza molt críticament el paper de la televisió pública catalana a l'hora de copiar referents espanyols en comptes de fixar-se en Europa.

Enmig del telenotícies, el presentador anuncia: “Tot seguit, a TV3, un programa especial de *Zona Zàping*”. I llavors un fragment del programa amb les seves gràcies habituals: caigudes de nens, turistes amb samarretes del Barça a qualsevol racó de món... No ha estat el primer cop que un telenotícies s'ha omplert amb elements de tan alta transcendència.

Jordi Pujol va tenir clar que la peça bàsica per a la reconstrucció nacional havia de ser una gran corporació de comunicació que contraprogramés la ingent quantitat de producció de nacionalisme espanyol. No seríem on som sense aquella aposta. En el camí de tres dècades, la televisió pública del nostre país ha deixat de ser una oportunitat per esdevenir una còpia del pitjor nacionalisme espanyol. Durant les darreres vacances, TV3 ha demostrat que no se'n pot estar de viure a remolc d'Espanya i dels seus símbols casposos.

Pocs països europeus tenen televisions de tan poca qualitat com a Espanya. No és només un problema de legislació; és de context cultural. Pocs països produeixen els seus programes pensant en uns nivells culturals tant baixos. L'argument de l'audiència és la gran fal·làcia: “Això és el que vol la gent!”. Caldria dir: “això és el que saben oferir els programadors”. Cap país permetria fabricar cotxes que no tinguessin frens. La televisió del nostre país està disposada a fer-ho tot per a guanyar diners. Tele 5 o Antena 3 són els exponents per excel·lència del capitalisme sense regulació. No es tracta que la televisió eduqui; es tracta que no deseduï, que no deformi.

Si TV3 ha viscut moments de gran qualitat, la referència a Espanya és la seva senyal d'identitat de la última dècada. Permanentment rient d'Espanya i dels espanyols, agafant el seu costat més *cutre*. Com si l'independentisme calgués construir-lo a partir de la constatació que tots els espanyols són ignorants. TV3 no sabia què fer sense el referent cultural d'Espanya —sovint produïts per empreses catalanes—. Ens en riem d'Espanya. O, simplement, riem. Riem de tot. La ironia, que segons Aristòtil podia ser utilitzada per a construir, és utilitzada des de l'infantilisme galopant.

Algú pot dir que estic actuant com a “traïdor” de la defensa de la identitat nacional. No. TV3 és un monstre massa gran i endogàmic per ajudar a la construcció nacional que necessita la creació d'un estat propi. Massa mediocritat. Una televisió en mans de persones en la lògica del

“La ironia, que podia ser utilitzada per a construir, és utilitzada des de l'infantilisme galopant”

futbol: bons i dolents, els nostres i els altres. El Departament d'Esports de TV3 ha anat guanyant espais de poder dins de la programació; amb l'excusa del Barça s'ha construït una Televisió que és poc més que un club, un club amb poca visió, amb poca audàcia, amb poc sentit real de país i, menys, d'estat.

TV3 no tindria sentit si no fos per la seva referència a les televisions espanyoles. Però ara és el moment de mirar a Europa. Una revisió dels programes de Cap d'Any a les televisions franceses, alemanyes o angleses fa veure la ridícula i nefasta proposta de la televisió pública catalana.

Cal passar pàgina, dir que un país no és només la seva tele pública. Per molt que des dels *Telenotícies* diguin que la seva Marató és la mostra de solidaritat “més brutal” de totes les mostres de solidaritat. Una altra televisió pública catalana és possible. I necessària: un altre país també ha de ser possible. ■

Francesc Grané és doctor en comunicació

Llocs

Camins

Diuen que tots porten a Roma, però no és cert. N'hi ha que te n'allunyen i n'hi ha que fan que el camí sigui llarg. N'hi ha que et porten a d'altres llocs, massa freds o massa càlids, i d'altres que simplement no t'hi porten mai. Per això, per arribar a Roma, cal que tinguem un o altre, camí o destí, una mica clar. I per això, mentre fem camí, és important aturar-se, per mirar la brúixola o consultar el mapa que ens havíem traçat abans de sortir: per veure si estem anant en la direcció correcta o si, en algun moment, n'hem desviat. Perquè els camins es creuen, es desdoblen o, fins i tot, ens porten a punts de no retorn.

Ens explica el poeta Robert Frost que, en un bosc en que es creuaven dos camins, va haver de triar. Prendre'n un o altre, per arribar a Roma, pot voler dir arribar-hi abans o després, complicar-se la vida o fer-ho plàcidament. Pot fins i tot canviar-nos el destí final, o pot fer que tot sigui diferent. El poeta, amb la perspectiva de qui ha arribat al final, sospira: va agafar el camí menys habitual - i això va fer que tot fos diferent: “*I shall be telling this with a sigh / Somewhere ages and ages hence: / Two roads diverged in a wood, and I, / I took the one less traveled by, / And that has made all the difference.*” I és que si hem encertat el camí o no només ho veurem mirant enrere i veient tot el que s'ha caminat: els camins triats i tot el que, deia Machado, no s'ha de tornar a caminar: “*Al andar se hace camino / y al volver la vista atrás / se ve la senda que nunca / se ha de volver a pisar.*” ■

Isabel Yglesias és advocada

L'altra cara de la ciència — Gemma Figueras

La mort hauria de ser el final, no el càncer

Aquestes dues frases eren el missatge de la campanya de la 21 edició de la Marató de TV3, que es va celebrar amb gran èxit el passat 16 de desembre.

En aquesta edició es va treballar amb la finalitat de recaptar diners per a la investigació del càncer, ja que es tracta de la causa principal de mort de persones entre els 35 i els 70 anys d'edat. Sí és cert que la recerca científica va obrir noves vies per tractar i curar aquesta malaltia, però tal i com ens van explicar a la Marató, hi ha molta feina per fer.

Per desgràcia, tots hem sentit a parlar del càncer i ens ha tocat patir-lo d'alguna manera, ja sigui personalment o bé algun familiar proper que ha hagut de lluitar contra la malaltia, no sempre amb sort. Tot i això, què és exactament el càncer? No és una única malaltia, sinó totes aquelles que tenen com a denominador comú el desenvolupament de cèl·lules anormals amb un creixement incontrolat. Avui en dia s'han identificat més de 200 tipus de càncer, tots es comporten de maneres diferents, però en general tendeixen a desembocar en la mort si no es tracten adequadament.

Les cèl·lules cancerígenes es caracteritzen per escapar al control reproductiu i perden les seves funcions originals. Amb el temps n'adquireixen unes altres que no els hi corresponen, envaint de manera progressiva i per vies diferents òrgans propers.

A vegades fins i tot òrgans més allunyats ja que es desplacen per la via limfàtica o sanguínia. Quan això passa, es quan es parla de metastasi: la propagació a distància de les cèl·lules originàries del càncer, i del creixement de nous tumors en els llocs on van a parar aquestes cèl·lules.

La diferència entre tumors benignes i malignes és que els primers es poden eliminar amb cirurgia o altres tècniques, i no solen ocasionar metastasi a distància ni matar al pacient. Les cèl·lules veïnes sanes n'inhibeixen el creixement. El problema és amb els tumors malignes, les cèl·lules dels quals no es poden frenar. El càncer pot afectar a totes les edats, fins i tot en fetus, però el risc de patir els més comuns s'incrementa amb l'edat.

En un futur, els càncers no es classificaran en funció dels òrgans on s'han detectat sinó en funció de la composició cel·lular dels tumors. Serà més determinant saber

“Els càncers no es classificaran en funció dels òrgans on es detecta sinó de la composició cel·lular”

les característiques de les cèl·lules. En els darrers 10 anys les investigacions han avançat més que no en els 30 anteriors. Els resultats han estat espectaculars, i càncers que fins fa poc eren mortals ara es poden controlar i tractar amb teràpies eficaces. ■

Gemma Figueras és biòloga

Principles of Cancer Biology.
Kleinsmith, LJ (2006). *Pearson Benjamin Cummings.*

Cercant l'escletxa
— Joaquim Trenchs

Més violència i matances

Escric aquestes ratlles trasbalsat per la recent matança als EUA. En el record, els fets de juliol del 2011 a Noruega.

Per motius de feina, puc escoltar de manera profunda com circula intensament l'agressivitat —odi, ràbia, dolor— que un transmet a l'Altre, a través de les paraules. Però quan apareix la violència descarada, un es pregunta: fins on pot arribar la brutalitat de la persona humana?

Actes com els apuntats són excepcionals i responen a actuacions de personalitats amb valoració psiquiàtrica. Ara bé, essent sovint així, els moments de bogeria destructiva no són patrimoni exclusiu dels bojos. El fil que separa la brutalitat de la bellesa, l'Amor i el Odi, el Cel i l'Infern... és ben fràgil en tots plegats.

Humanitzar-se és un procés on la violència i l'agressivitat queden articulades a la paraula, al registre simbòlic. L'agressivitat humana no és instintiva; pot pensar-se, desplaçar-se en el mateix discurs, en les interaccions socials, motivar actes i creacions concretes de l'individu. És tractable i estar també al servei de la Vida.

La qüestió però rau, quan aquesta queda sense paraules. Sense possibilitat de trobar l'element significant que li doni sortida simbòlica. Aleshores, l'emergència pot resultar insuportable per a l'individu i la destrucció cap a un mateix o cap als altres està assegurada.

Per uns moments, la violència inherent desarticulada dels registres que fan i relliguen a la condició humana triomfa al nostre voltant, deixant ben palès la nostra petitesa i fragilitat existencial. ■

Joaquim Trenchs és psicòleg

mataró ràdio

89.3 FM / MATARORADIO.CAT
Segueix-nos al facebook i al twitter

DESCOBREIX LA TEVA RÀDIO

La proposta del mes

Què és un Andel?

“L’Andel és un model d’accés a l’habitatge situat entre el lloguer i la propietat; funciona de manera democràtica i els seus habitants mai no poden transformar-lo en una propietat tradicional, tot i que tenen més drets que un llogater convencional. Un de cada tres habitants de Copenhague viu en un Andel. Alguns són de principis del segle xx i permeten, una vegada i una altra, tenir un accés fàcil a l’habitatge”, segons una definició de Raül Tamullo a *Finestra Oberta*, publicació de la Fundació Bofill.

Un Sostre Cívic

Cada cop hi ha més persones que dormen al carrer i més cases buides. Els lloguers continuen alts, i parlar d’hipoteques és impossible. Però, hi ha una proposta que combina els punts forts de la compra i els punts forts del lloguer.

Lucia Montobbio

Aquesta és l’oferta que fa la fundació Sostre Cívic, situada a Barcelona. Em reuneixo amb el Diego Carrillo, arquitecte i soci fundador d’aquesta entitat, per preguntar com es pot participar en el projecte. Ho faig a la seva seu, que es troba al carrer Casp 43. El Diego m’ensenya totes les instal·lacions, es tracta d’un espai obert que comparteixen amb més fundacions. Això no només els permet compartir despeses; també els facilita el treball en xarxa. Per exemple, un dels companys d’oficina es FIARE, banca ètica, aquesta podria implicar-se amb la seva gestió econòmica. Ens asseiem al terrat de dalt, on el Diego m’ofereix un té i respon les meves preguntes. El primer que vull saber és qui pot participar en la iniciativa de Sostre Cívic. I descobreixo que tothom ho pot fer. Que es pot participar

o bé formant part de la cooperativa, propietària dels immobles; o bé sent cooperador, és a dir sent usuari d’un immoble.

El Diego m’exposa el cas de Dinamarca. Allà ja funcionen amb el model que ens proposa la iniciativa de Sostre Cívic. El model de cooperativa de cessió d’ús, també anomenat Andel. Als països nòrdics fa més de 90 anys que funciona. Per una banda hi ha una cooperativa i aquesta és propietària d’una sèrie d’immobles; i per una altra tens els usuaris que gaudeixen del dret d’ús. El dret d’ús és com un lloguer indefinit. La novetat està en què malgrat els usuaris no poden vendre l’immoble, perquè és propietat de la cooperativa, sí que el poden gaudir tota la seva vida, i fins i tot poden deixar aquest dret d’ús en herència. Així doncs es podria disposar de l’habitatge de generació en generació sense ser-ne els propietaris.

El lloguer és etern i només s’acaba quan ho decideixes tu, quan ja no vols continuar vivint allà. Podríem dir que els Andels combinen la tranquil·litat que et dona la propietat privada- saps que pots viure allà tota la vida i que pots donar-la en herència; i la tranquil·litat que t’ofereix el lloguer -si un dia has de marxar per qualsevol raó no hauràs d’assumir el pagament d’una hipoteca pendent. En el meu cas, per exemple, li confesso

que estaria més aviat interessada en ser usuària. Ell em diu que llavors per adquirir el dret d’ús d’un habitatge hauria de pagar una entrada, que després es mantindria amb un lloguer tou que tendiria a anar cap a la baixa. Aquests diners estan destinats a tornar el cost de la construcció de l’habitatge, i al manteniment, reforma o millora de l’edifici, i a les despeses comunes. L’entrada es torna si l’inquilí deixa l’habitatge.

Està clar que necessitem propostes com aquestes, solucions que facin front als problemes de la nostra societat, perquè sigui més justa i respectuosa. Tal i com ens proposa la fundació Sostre Cívic que cuida de les persones i l’entorn a través de valors aplicats a l’urbanisme i a un accés a l’habitatge no especulatiu. En aquest moment l’entitat està treballant amb administracions interessades en el model de cessió d’ús. També està elaborant una llista de persones i grups interessats en ser usuaris/es dels habitatges o rebre informació de l’evolució dels projectes i notícies relacionades amb el món de l’habitatge. ■

Més informació: info@sostre-civic.org, i la seva web: www.sostrecivic.org

SABONS, DETERGENTS
I PRODUCTES DE NETEJA

www.codina.es

LES MARQUES DE QUALITAT
AL SEU SERVEI

set
avet

Campmany, 25-31. Mataró
Tel. 93 790 59 02
www.avet.es

Exposicions

La casa que vull

Itineraris.cat proposa veure dotze edificis de la ciutat amb la seva més emblemàtica influència, des dels inicis del moviment modern fins a les seves darreres expressions.

Ramon Bassas

Fa poc, vaig veure un conjunt de banderoles als fanals de davant de l'edifici de Catalunya Caixa a la Rambla de Mataró i vaig fixar-me que, en una banda, hi havia una fotografia de la mateixa façana que tenia al davant, obra d'Oriol Bohigas i, en l'altra, una biblioteca d'Exeter (EUA) que s'hi assemblava, erigida set anys abans. A sota, una adreça web que m'informava d'un projecte divulgatiu sobre les influències de l'arquitectura moderna en edificis relativament recents de la ciutat, de la mà de dos joves arquitectes de Mataró, Josep Muñoz i Manel Recio, amb altres col·laboradors. La web es diu www.itineraris.cat i ens proposa dues activitats. Una, passiva, que consisteix en veure, a la pròpia web, un total de dotze edificis de la ciutat amb el seu parió, amb la seva més emblemàtica influència, que va des dels inicis del moviment modern, amb Frank Lloyd Wright i Le Corbusier, fins a les seves darreres expressions com Rem Koolhaas, malgrat que el gruix se l'endú la dècada dels setanta. I l'altra, més activa, proposa un itinerari a peu que se celebrarà el 31 de març i que té places limitades.

Els autors també ens envien dues reflexions. La primera, com un pamflet, contra l'arquitectura-espectacle en què ha derivat l'era post-moderna, on el cultiu narcisista del geni es contradiu amb la gramàtica senzilla i austera del disseny arquitectònic, humil respecte l'entorn i despullada d'artificis. La segona reflexió consisteix en l'ambivalència de la imitació, que els autors defensen com a mètode d'aprenentatge i que és en tot cas a partir d'ella que val la pena d'aportar l'empremta personal. Aquesta reflexió trenca amb la tendència pedagògica que avorreix la repetició i que casa l'aprenentatge amb l'expressivitat i la creativitat personals...

És una bona proposta. Primer, perquè els joves arquitectes s'atreveixen a fer-nos reflexionar sobre com organitzem el nostre paisatge, la llar, el lloc on treballem. Segon, perquè reivindica una part de l'arquitectura poc valorada i, fins i tot, injuriada. I, en tercer lloc, perquè inclou l'arquitectura, que tan a prop està de l'art, en l'esfera de la nostra vida quotidiana i de la manera d'entendre el món. El debat, però, no és conclusiu. La dialèctica ple/buit, ornament/funcionalitat, línia corba/recta, figuratiu/abstracte, imatge / text és com s'ha anat trenant la història del pensament i de l'art en la cultura occidental. Que ens proposin de seguir-la vol dir que encara som vius. ■

Més informació:
www.itineraris.cat

Fem la maleta

El valor

La identitat

El basc, també denominat, euskera és una llengua testimonial en tot el territori del País Basc francès, encara que els noms dels pobles estan retolats en aquesta llengua i en francès. La Ikurriña oneja a l'entrada de cada municipi i totes les guies turístiques parlen dels costums, la cultura i la gastronomia basca. Malgrat el seu poc ús, la llengua és oficialment "tolerada" segons la Constitució de França. A més, hi ha actualment 24 ikastolas o escoles basques, finançades pels pares en règim de cooperatives.

Els rius del País Basc francès

El nostre viatger particular continua seguint rius europeus. Ara toca l'Urdazuri, l'Atum i l'Errobi, tres rius de la part del País Basc que es troba en territori francès.

Joaquim Amargant

El viatge pel País Basc francès comença a Sant Sebastià. S'hi pot anar en tren des de Barcelona, aprofitant una tarifa web que surt molt bé de preu: 38 euros. En cinc hores i mitja ets a la capital de Guipúscoa.

Agafant l'Euskotren de via estreta, en tres quarts d'hora, s'arriba a Hendaia, al País Basc francès. En travessar el riu Bidasoa, que fa frontera, recordo que en aquell lloc fou lliurat el president Companys al 24 de setembre del 1940 per la Gestapo a les autoritats franquistes i conduït a Madrid per el director general de Seguretat, el Conde de Mayalde, que després va ser alcalde de Madrid.

L'estació internacional de trens de Hendaia

ara està en obres. Tot i això, es conserva igual que el 23 d'octubre del 1940, quan el general Franco es va entrevistar amb Hitler.

L'ALTRE PAÍS BASC

El País Basc francès es diu Iparralde i aquella part del Departament dels Pirineus Atlàntics s'anomena Lapurdi, la quarta província basca. Aquestes contrades, fins fa poc, eren lloc de refugi de molts militants d'ETA.

Amb el tren arribem ja fosc a Saint Jean de Luz, en euskera Donibane Lohizune. A la badia, a prop del port on desemboca el riu Urdazuri -Nivelle en francès-, hi ha una gran ikurriña. La petita ciutat és un gran centre turístic de la costa basca, al Golf de Biscaia. El passeig marítim és molt llarg i està protegit per uns murs que protegeixen la ciutat de les grans onades per quan hi ha temporal.

Altres cops al tren fins a Baiona, però abans es passa per Biarritz, Biarritze, un gran centre turístic de luxe. Baiona l'anomenen la vila de l'art i la història. Al veral de l'estació del tren hi ha una sinagoga i travessant el riu Atum, en francès Adour, s'arriba a la ciutat antiga, on hi

ha la catedral gòtica de Santa Maria, edificada al damunt de les restes d'una església romànica destruïda en un incendi al 1258. També es pot visitar el museu basc i el castell nou i el vell. El nom de Baiona ve de badia ja que a la ciutat hi conflueixen dos rius, l'Atum -Adour- i l'Errobi -Nive en francès i Niva en occità-, que neixen a la baixa Navarra en un recorregut de 78 quilòmetres fins al Cantàbric.

Emprenem doncs el Camí francès de sant Jaume, que en realitat comença a Llemotges. Per fer-ho cal agafar el tren que voreja el riu Errobi enfilant-se per la vall fins arribar a Saint Jean Pied de Port -Donibane Garazi en euskera, a la foto, a dalt-, a l'Euskalherria navarresa, anomenada la Baixa Navarra. En el tren tothom es coneix. La gent de la vall parla entre ella, també amb el conductor i el revisor del tren, tot i que ningú ho fa en euskera. Tots els poblets són molt turístics ja que l'estiu a la costa hi fa molta xafogor i la gent puja la muntanya a la recerca de la frescor.

A Saint Jean Pied de Port hi ha molts albergs de pelegrins, sobretot dins les muralles de la Ciutadella, amb carrers estrets coberts de flors i plantes. Uns 24 quilòmetres separen aquesta població de Roncesvalles, Orreaga en euskera, tots de pujada. En arribar al santuari, hi ha el monument a la famosa batalla en que els bascos varen vèncer l'exèrcit de Carlemany el 778. De sobte s'obre una vall amb un cartell que diu "Santiago de Compostela, 790 quilòmetres". ■

Tots els articles a
femlameleta.blogspot.com

Televisió

‘Estudio 1’, torna el teatre a la tele

L'autor proposa la vigència del teatre a la televisió, un format molt habitual als anys 60 i 70 i que semblava que havia passat de moda. Ell argumenta que no.

David Casals

De ser un pilar fonamental de la programació televisiva a la denostació total i absoluta. És la història dels dramàtics, l'adaptació d'obres de teatre a la petita pantalla. Precisament, el primer programa de televisió que es va emetre en català a Televisió Espanyola fou una obra de teatre: 'La ferida lluminosa' de Josep Maria de Sagarra. Era el 25 d'octubre de 1964. Els dimarts a la tarda, un cop al mes, una vegada finalitzada l'emissió estatal, des dels estudis de Miramar s'emetia 'Teatro catalán' –el nom del programa era en castellà precisament per evitar aixecar ampolles en el règim franquista–.

Els dramàtics -teatre adaptat a televisió, enregistrat en un plató- havien sigut la flor i la nata de la televisió, primer en blanc i negre i després en color, amb actors del moment, cares prestigioses i noms de realitzadors pioners i mítics: escola de professionals de l'audiovisual i de la interpretació.

Més de mig segle després, aquest gènere forma part de la memòria televisiva –i també de la radiofònica–, i en aquests moments, només hi ha un únic programa que trenca

aquest monopoli de l'oblit i el silenci.

És 'Estudio 1'. Durant molts anys, aquest fou el nom que identificava l'espai més emblemàtic de dramàtics a TVE. De programa estrella a denostat a mitjans dels vuitanta, coincidint amb la progressiva però imparable cursa a contrarellotge cap a la televisió espectacle. Les emissions d'"Estudio 1" passen sovint sense pena ni glòria per la pantalla catòdica: el programa es va recuperar l'any 2000, tot i que se n'ha canviat la cadena –TVE-1, La 2–, l'horari i la periodicitat. Ara, es manté sense periodicitat fixa, tot i que RTVE ha habilitat una pàgina web (www.rtve.es/estudio1) on recupera els programes emesos recentment i també emissions del passat.

Ara bé, el futur de l'audiovisual i el del teatre ha de seguir continuar sent el de donar-se esquena? A més de 'Estudio 1', hi ha altres símptomes que indiquen que no forçosament hauria de ser així. Des de fa una dècada, triomfen els monòlegs emesos des d'un teatre de Madrid, 'El Club de la Comedia', un programa de televisió del que després se n'han fet obres de teatre i tot.

D'altra banda, aquest Nadal, el Canal 33 ha recuperat un bon reguitzell d'obres de teatre amb més èxit a la cartellera barcelonina i després les ha emès, i l'acollida no ha estat dolenta. De fet, algunes obres s'han repetit fins a la sacietat, de les companyies Dagoll Dagom, La Cubana i El Tricicle.

És realment el teatre incompatible amb la televisió postmoderna? Gaudiu de la funció, i molta merda. ■

Solidaritat

Hiperconectats

Estar connectats. Aquesta necessitat, gairebé primària des de fa uns anys, ha iniciat la gran confusió entre allò urgent i allò veritablement important.

Maria Medina

La normalització en l'ús del que fa uns anys s'anomenaven les noves tecnologies ens ha portat a replantejar-nos moltes situacions. Que algú trigui més d'un o dos dies a contestar-te un correu electrònic sembla de mala educació. Que truquis i no t'agafin el telèfon sembla indicar que ha passat una desgràcia. Que t'arribi una carta personalitzada a casa, quelcom del segle passat. Cada vegada tenim una necessitat creixent de comunicar-nos més i com més ràpid millor.

Aquest fet ens ha portat a tenir dispositius mòbils que ens serveixin, a més de per trucar, per enviar correus electrònics, per portar l'oficina a la butxaca, per xatejar en qualsevol moment sobre qualsevol cosa (important o no) o, fins i tot, per ensenyar a tothom instantànies del que és la nostra vida privada. El mòbil s'ha convertit en un apèndix més del nostre cos i tendim a tenir més cura d'aquest aparell que de nosaltres mateixos. Molts creuen que hem portat la situació fins l'extrem i que ja no som capaços de controlar la nostra vida sense passar pel filtre d'un telèfon mòbil. Això, a més, fa que tendim a relacionar-nos més virtualment que personalment.

Hi ha governs, com el d'Austràlia, que ja han pres cartes en l'assumpte. Mitjançant un anunci emès per televisió denuncien aquesta situació d'aïllament personal i promouen la desconexió tecnològica. Hi ha establiments (bars, restaurants, hotels...) que han optat per un estil de vida més tranquil, més orgànic, més relaxat i han començat a prohibir l'ús del mòbil i Internet. Tot això pot semblar l'altre extrem de la situació, és clar. Però tot sigui per poder tornar a gaudir d'una conversa tot fent un cafè, d'un dinar familiar o d'una estona de tranquil·litat sense necessitat de preguntar-li al nostre mòbil si ens ho permet, no? ■

Propers actes

'L'èxit o el fracàs'

Conferència d'Àlex Rovira, filòsof i escriptor, coautor 'El Mapa del Tresor'

Dimarts, 22 de gener a les 7 de la tarda

TecnoCampus Mataró-Maresme, Sala principal

Av. Ernest Lluch 32, Mataró

L'Auditori del parc tecnològic TecnoCampus Mataró-Maresme acollirà el dimarts 22 de gener a les 7 de la tarda l'acte central de celebració de l'arribada de la revista Valors al seus primers 100 números. L'acte inclourà una conferència del filòsof i escriptor Àlex Rovira, coautor de *El Mapa del Tresor*, el qual ha publicat altres llibres al voltant de temàtiques filosòfiques. L'acte s'organitza en col·laboració amb TecnoCampus Mataró-Maresme.

Valors Ràdio

La Justícia i la Dignitat, a 'Valors a l'alça'

Durant el mes de desembre, hem dedicat el programa Valors a l'alça a parlar de la justícia (1 de desembre), la dignitat (8 de desembre), el consum (15 de desembre), el silenci (22 de desembre) i dels valors que hi ha al voltant de l'àpat de Nadal (el 26 i el 29 de desembre). Al gener, dissabte dia 12, edició especial amb Jordi Cussó, Ferran Sáez i Francesc Torralba (a la foto) amb motiu del número 100 de la revista. Podeu recuperar els programes emesos a www.valors.org.

El llibre de Sant Jordi

La revista Valors i l'editorial Proteus estan preparant de cara Sant Jordi, la publicació d'un llibre d'entrevistes a personatges de gran prestigi professional. L'objectiu d'aquest volum serà analitzar els valors que hi ha darrera l'èxit i demostrar que darrera la feina ben feta, empre hi ha sacrifici, esforç, treball, ètica i compromís amb la societat. Els protagonistes d'aquest volum seran: Ana Maria Matute, Lluís Bassat, Iñaki Gabilondo, Judith Mascó o Federico Mayor Zaragoza, entre altres.

Valors

Publicació editada des del voluntariat per l'Associació Cultural Valors, entitat sense ànim de lucre. Revista especialitzada en la reflexió entorn els valors humans i l'actualitat vista des d'aquest prisma. El primer número de Valors va veure la llum el 24 de desembre de 2003.

EDITA Associació Cultural Valors

DIRECCIÓ Maria Coll i Joan Salicrú

CONSELL DE REDACCIÓ Francesc Amat, Antoni Codina, Dolors Fernández, Xavier Manté, Eulàlia Puigderrajols, Ramon Radó, Toni Rodon, Joan Safont i Marc de San Pedro

COL·LABORADORS Irene Alerm, Cinto Amat, Francesc Amat, Joaquim Amargant, Pol Bartrés, Joan Basagaña, Ramon Bassas, Albert Botta, Carlota Burrel, David Casals, Gemma Figueras, Francesc Grané, Miguel Guillelén, Gregorio Luri, Xavier Manté, Maria Medina, Lu Montobbio, Anna Olm, Albert Pera, Eulàlia Puigderrajols, Ramon Salicrú, Maria Salicrú-Maltas, Toni Rodon, Ramon Radó, Joan Safont, Joaquim Trenchs, Judith Vives i Isabel Yglesias

DIBUIXOS Javier Bustamante, Raúl Campuzano, Javier García i Sergi Meya

EDICIÓ I CORRECCIÓ Anna Olm i Pol Romano

FOTOGRAFIA Sergio Ruiz

DISSENY GRÀFIC Manuel Cuyàs

IMPRESSIÓ Impremta Prims

GERÈNCIA Maria Coll

COMPTABILITAT Engràcia Carlos

PUBLICITAT Carme Itxart

DISTRIBUCIÓ Raul García

XARXES SOCIALS Toni Rodon

DIPÒSIT LEGAL B-6206-2004

ADREÇA

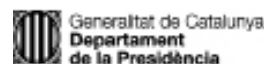
Portal de Valldeix, 17-2n

08301 Mataró

Telèfon 620 749 138 · fax 93.798.62.59

AMB EL SUPORT DE

Els vostres comentaris seran benvinguts a redaccio@valors.org. Ens trobareu també a Facebook i Twitter.

El preu de la subscripció és de 32 euros anuals (onze números). Us podreu subscriure a través de la pàgina web de la revista (www.valors.org) o enviant un correu a subscripcions@valors.org amb les vostres dades de contacte.

El conte de Pol Torrent

Em va fer callar amb un petó

Sóc a terra estès com un sac de patates en un dels marges de la trinxera. Ha sigut després d'un d'aquells xiulets sinistres, algun projectil de morter que els altres llancen com quin no vol la cosa. Les seves granes s'alternen amb les nostres bengales que tentinegen al cel per sobre la terra de ningú i pinten amb ombres roges i blanques els cràters on s'amaga l'enemic. Jo disparava a l'enemic, als milers de figures formiguejants que ara queien, ara s'aixecaven al ritme dels nostres trets. Hauríem cregut que eren fantasmes si no fos perquè entre les detonacions de les nostres armes s'escolava algun dels seus crits.

Jec i no em moc, no em puc moure ni tampoc tinc veritables ganes de fer-ho. Em sento com si fos dins d'una banyera i el so de la batalla m'arriba esmorteït com un eco llunyà. Un cuc de terra treu el cap penosament d'entre el fang i la successió de flashos fa que els seus moviments semblin espasmes de terror. A prop seu, més endavant, a l'altre marge, s'alcen unes botes. No recordo el seu nom però fa dues hores seia al costat seu a la cantina. Aleshores s'havia encès una pipa i encara ara la duu penjada sota del bigoti. Li fa pipades entre tret i tret i aquesta li enrogeix la cara. Què ha dit abans a la cantina? Ah, sí. Que si nosaltres els nous ja érem capaços d'empassar-nos el ranxo, de res havíem de témer la mort. I tots hem respost amb una rialla forçada. Em sembla que més que a la mort el que temem tots nosaltres són els personatges com ell. Ara que s'ha posat a cobert per a recarregar m'ha vist i les seves faccions s'han endurit un moment, però després de deixar escapar un sospir s'ha alçat i ha continuat disparant. Li brillen els ulls quan dispara i el fum de la seva pipa s'enlaira fins a la lluna.

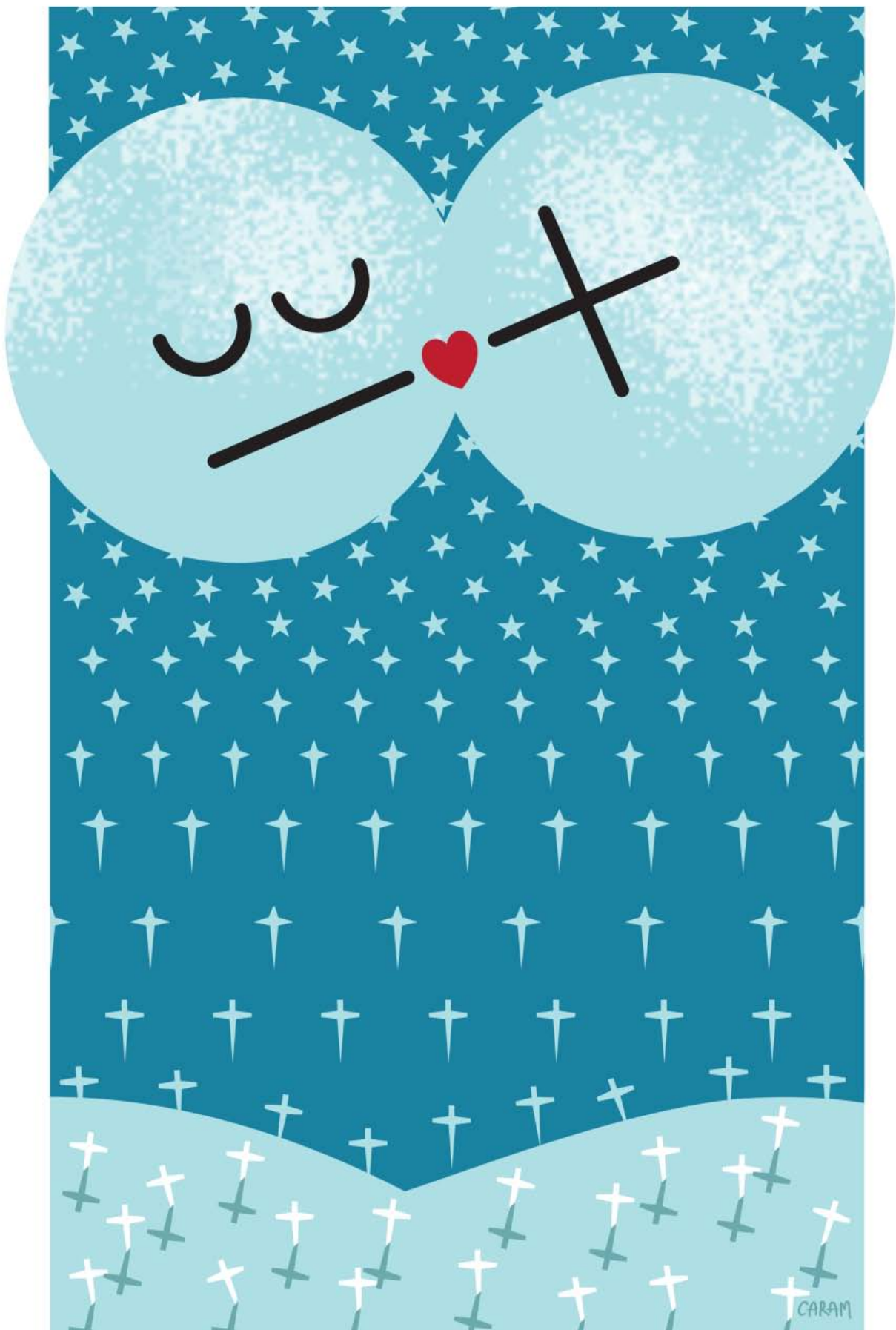
Aquesta és nit de lluna plena.

Quan dorm l'espatlla de la Mei té el color de la lluna. Una vegada li vaig dir i ella, sàviament, em va fer callar amb un petó. Tinc ganes de menjar un dels seus pastissets impronunciabls.

Una colla de soldats passa pel meu davant tot prenent posicions defensives al llarg de la trinxera. No s'adonen de mi, ni del cuc que trepitgen, ni es fixen en la pipa, ni en la lluna. Ara només disparen contra la marea de fantasmes i no s'adonen de res més. Tampoc de la dona que s'acosta des del fons de la trinxera.

Ha aparegut a través d'aquell lllindar on no arriba la claror de la lluna ni l'esclat de la guerra. Té la pell molt blanca i un vestit de tirants de seda negra ceneix el seu cos bell i delicat. S'acosta a poc a poc amb el pas del qui no té un rumb definit. Mentrestant el seu cabell llarg, morè i esbullat juga amb el vent. S'acosta als soldats, els cospa encuriosida i els fa caure amb tendres carícies a l'espatlla i al cap. Trepitja descalça el terra fangós avançant amb desídia tot badallant. Però quan de sobte em veu canvia d'expressió i em somriu. És maca. Té les dents blanques i els llavis vermells com les móres dels esbarzers. I ve cap a mi. Els seus peus nus s'aturen al costat d'un cuc que ja no es mou. Només queda un home i segueix fumant pipa mentre dispara. Ella s'ajup, se m'atansa i em mira de fit a fit. Els cabells emmarquen una cara oval perfecta i al fons de les seves pupil·les hi soc jo estès a terra com un sac de patates. Els seus llavis encara em somriuen, com qui somriu al qui fa una entremaliadura. Ara s'entreobren. Poc a poc em busquen. Ara em troben. Finalment, em fan callar amb un petó. ■

Pol Torrent Ayala és llicenciat en Filosofia

EN MAX I LA SEVA OMBRA

JOSÉ LUIS REGOJO

“El llibre, que narra una entranyable història entre en Max i la seva ombra, dóna senzilles respostes a problemes que només els nens s’atreveixen a plantejar.”

HELENA I L'AMISTAT

MIQUEL OSSET

“L’Helena fa un viatge en el temps i visita l’antiga Grècia. Allà coneixerà Epicur i els seus amics al famós Jardí.”

PROTEUS

LLIBRES AMB CONTINGUTS ÈTICS

www.editorialproteus.com

info@editorialproteus.com

Per saber més coses sobre aquestes
i altres novetats d'Editorial Proteus, segueix-nos a

